

# Slovenski ČEBELAR

letnik CXIX • september 2017

9



Pobuda za svetovni  
dan čebel dobila  
podporo FAO

- Izkoristimo potencial čebelarskega turizma in kakovostnih shem
- Virusne okužbe čebeljih družin: včeraj, danes, jutri
- Obdavčite Apple, ne opraševalcev jablan – intervju z Walterjem Haefekerjem

# Logar

ČEBELARSKA OPREMA

## IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME IN TRGOVINA

*Izdelano s smislom za detajle.*

DELOVNI ČAS TRGOVINE

PONEDELJEK - PETEK:

09.00 - 12.00

13.00 - 17.00

SOBOTA:

09.00 - 12.00



KUHALNIK VOŠČIN / KORITO ZA RAZKUŽEVANJE NA PLIN



Art. 3300/3306



Art. 7155

KUHALNIK VOŠČIN OKROGLI S PARNIM UPARJALNIKOM



Art. 3302

HONEYTHERM - SISTEM ZA TOPLJENJE IN FINO ČIŠČENJE MEDU  
Z dekrystalizacijo medu v Honeythermu odstanimo kristalizacijska jedra, ki povzročajo kristalizacijo medu.  
S pravilno uporabo se vrednost HMF v medu ne zviša.

Kapaciteta: 8-16 kg medu/uro



Art. 7175

HOMOGENIZATOR MEDU 100 KG  
- Za homogenizacijo in kremiranje medu  
- Dvojno lopatično mešalo  
- Z gretjem (art. 7175) ali brez (art. 7176)  
- Izoliran (nizka poraba električne energije)



LOGAR TRADE D.O.O.

POSLOVNA CONA A 41  
SI-4208 ŠENČUR



04 25 19 410



info@logar-trade.si



www.logar-trade.si

Naročeno vam lahko odpošljemo s paketno pošto.

Pri gotovinskem nakupu čebelarске opreme nad 100,00 €, priznamo čebelarjem z veljavno čebelarsko izkaznico 4% popusta.

## ApiLifeVar

### 4 AKTIVNE UČINKOVINE proti varozi

- Visoka učinkovitost (višja od 90-95%)
- Ni rezistence
- Enostavna & varna uporaba
- Podprto z več kot 15 let izkušenj
- Odobreno za ekološko čebelarstvo
- Odmerek prilagodljiv glede na stopnjo okuženosti z varozo, temperaturo in tip panja



## Api-Bioxal

Samozačest odobrenega tretiranja

- ZAGOTOVLJENA KAKOVOST  
za čebele, čebelje izdelke in potrošnika

- OPTIMALNA KONCENTRACIJA  
za maksimalno učinkovitost (> 96%) in odlično toleranco

- ČAS DAJANJA:  
ZIMA (malo ali nič zaroda)  
POMLAD (rojenje)  
POLETJE (blokirano leženje jajčec)



Datum priprave: APRIL 2017

Zdravilo brez recepta. Pred uporabo natančno preberite navodilo!  
O tveganju in neželenih učinkih se posvetujte z veterinarjem ali s farmacevtom.



ALVEIS

080 13 15 Alveis by Chemicals Laif spa  
VETCONSULT PHARMA d.o.o.



## Spoštovane čebelarke, cenjeni čebelarji!

### **Z razglasitvijo čebel kot ogroženih do podpor na panj!**

V dneh, ko so temperature dosegle višek, se človek še bolj zaveda podnebnih sprememb in vseh drugih sprememb v naravi. Človek se še najlažje prilagodi, žal pa se čebele ne morejo in so vse bolj ogrožene! Čebela, tako majhna in tako zelo pomembna. Ali se danes velikega pomena čebele sploh zavedamo? Prepričan sem, da v veliki večini ne ali vsaj premalo!

Treba je poudariti, da seveda medonosna čebela ni edina opravevalka in da so zelo pomembni tudi drugi opravevalci (čmrlji, samotarske čebele, muhe, metulji, ptiči, netopirji ...), vendar pa je medonosna čebela najpomembnejša med njimi. Brez opravevanja skoraj ni zelenja, ni cvetenja, ni velike večine HRANE!

Po svetu že obstajajo območja, kjer čebele zaradi onesnaženosti, pretirane uporabe škodljivih fitofarmaceutskih sredstev (FFS), podnebnih sprememb, številnih monokultur, bolezni ... ne morejo preživeti, zato se jih tam poskuša opravevati tudi s pomočjo »izkoriščanja« ljudi (beri poceni delovne sile) ... Pa je tovrstno opravevanje s človeško roko in čopičem naša prihodnost? Ali je možno v prihodnosti opravevanje z roboti? Nikakor ne! Kjer ni pogojev za preživetje čebel in drugih opravevalcev, pomeni, da je z okoljem nekaj hudo, hudo narobe, in tega se moramo ljudje veliko bolj zavedati, in sicer takoj! Opravevanje s pomočjo človeške roke je tek na zelo kratke proge, saj če ne more v takem okolju preživeti čebela, potem dolgoročno ne bo preživel niti človek. Vprašajmo se, ali je za naše otroke, vnuke, matere, očete, dedke, babice primerno in zdravo okolje, kjer zaradi nerazumnih posegov človeka ne more preživeti čebela.

Misel, da najprej izumrejo čebele, kmalu zatem pa je na vrsti tudi človek, je po mojem mnenju popolnoma na mestu. Sam to utemeljujem s tem, da če okolje ni primerno za življenje čebele, kmalu ne bo niti za druga živa bitja na tem planetu. Drži, da je človek med njimi najprilagodljivejši, vendar če na planetu ne bo živih bitij, potem tudi človeka ne bo.

Osnovno poslanstvo čebel je torej opravevanje in še enkrat opravevanje! Čebele so za številne nekaj povsem normalnega v okolju, nekaj, kar imamo in bo ostalo. Pa je res tako? NIKAKOR NE! Skrajni čas je za ukrepanje! Danes je čebela zelo ogrožena po vsem svetu.

**ČZS si kot predlagateljica 20. maja za svetovni dan čebel prizadeva, da 20. maj ne bo samo svetovni dan čebel, temveč tudi dan ozaveščanja o pogojih za delo čebelarjev in reševanju problematike preživetja čebel.**

Torej je naloga vseh nas, predvsem pa svetovnih odgovornih in pristojnih, da prisluhnemo čebelam, da se svet končno zave, da naš planet ni nekaj, kar je samo-umevno, da je treba začeti ravnati z njim, kot bi ravnali z majhnim otrokom. Treba je končno preiti od besed k dejanjem, ustaviti podnebne spremembe, za katere je odgovoren človek, zmanjšati uporabo raznoraznih škodljivih FFS-jev, več vlagati v razvoj sonaravnih sredstev za zatiranje raznih škodljivcev in bolezni, ki uničujejo čebele ... Opazujmo čebele in jim sledimo, one nas bodo vodile v smer čistega in zdravega okolja, okolja čebelam in ljudem prijaznega. Tega si namreč želimo VSI!

**ČZS si prizadeva, da pristojno ministrstvo v Sloveniji (ministrstvo za okolje in prostor) čim prej ob strokovni pomoči ČZS in MKGP-ja pošlje uraden predlog na pristojno komisijo EU, da se v EU čebele razglasi za ogrožene. Pred časom je komisar EU za okolje g. Vella javno obljubil podporo predlogu ČZS. ČZS bo na kongresu svetovne čebelarjeve organizacije Apimondije septembra v Turčiji predlagala, da Apimondia naredi vse, da se povsod po svetu razglasi čebele za ogrožene.**

Z uvrstitvijo čebel na seznam ogroženih živalskih vrst bi dobile konkretno zaščito in predvsem jasno zavezo pristojnih in odgovornih, **čebelarji pa končno možnost finančne pomoči za ohranjanje ogroženih živalskih vrst iz okoljskih ukrepov EU. Zelo pomembna je namreč tudi finančna pomoč čebelarjem, saj dandanes čebele brez odlične čebelarjeve oskrbe ne morejo preživeti. Z razglasitvijo čebel za ogrožene bi prišli do podpor na panj!** Na potezi je torej naše ministrstvo za okolje in prostor, da pripravi konkreten predlog. Strokovno podporo ČZS in zagotovilo ministra za kmetijstvo o njegovi podpori imamo! Na ČZS verjamemo, da 10-letno prizadevanje slovenskih čebelarjev, da se čebele uvrstijo na seznam ogroženih živalskih vrst, lahko končno uresničimo. Čas je pravi, volja, strokovni argumenti in podpore domače in tuje politike tudi, torej gremo pogumno na pot do cilja – RAZGLASITVE ČEBEL KOT OGROŽENE ŽIVALSKIH VRST!

Zakaj BREZ ČEBEL NE BO ŽIVLJENJA, pa si lahko preberete tudi v pravkar izdani knjigi z naslovom BREZ ČEBEL NE BO ŽIVLJENJA!

Boštjan Noč, predsednik ČZS

## KAZALO

### UVODNIK

Boštjan Noč ..... 221

### IZ ZNANOSTI IN PRAKSE

mag. Andreja Kandolf Borovšak in Vlado Auguštin: Obdavičite Apple, ne opravevalcev jablan ..... 223  
Izr. prof. dr. Ivan Toplak, dr. vet. med.: Virusne okužbe čebeljih družin: včeraj, danes, jutri (I. del) ..... 226  
Mag. Andreja Kandolf Borovšak: Povzetek strokovne razprave o pridobivanju medu iz deviškega satja ..... 228  
Dr. Danilo Bevk: Čebele kot »mali letelci zdravniki« (II. del) ..... 229  
Dr. Andrej Gogala: Progasta kožuharka (*Amegilla garrula*) ..... 231  
Franc Šivic in Brane Borštnik: Novice iz sveta ..... 231  
Eugen Aberer: Po sledih Antona Janše ..... 232  
Marko Borko in Tanja Magdič: Izkoristimo potencial čebelarstva turizma ..... 233  
Nataša Klemenčič Štrukelj: Privlačna embalaža in pestrost ponudbe pritegneta kupce ..... 234  
Tanja Magdič: Dokažite kupcem, da delate dobro ..... 235  
Elena Skok in Dragica Repanšek: Kako otrokom predstaviti čebele in čebelarstvo ..... 236

### DELO ČEBELARJA

Jože Sever: Čebelarjeva opravila v septembru ..... 238

### OBVESTILA ČZS

240

### OGLASI

244

### V SPOMIN

250

## INDEKS

### EDITORIAL

Boštjan Noč ..... 221

### FROM SCIENCE AND PRACTICAL WORK

Andreja Kandolf Borovšak, MSc and Vlado Auguštin: Tax Apple, not apple pollinators ..... 223  
Prof. Ivan Toplak, DSc, DVM: Virus infections of honeybee colonies: yesterday, today and tomorrow (part I) ..... 226  
Andreja Kandolf Borovšak, MSc: Abstract of the round table on honey extraction from virgin combs ..... 228  
Danilo Bevk, DSc: Bees as »little flying doctors« (part II) ..... 229  
Andrej Gogala, DSc: Streaky fleecer (*Amegilla garrula*) ..... 231  
Franc Šivic and Brane Borštnik: World news ..... 231  
Eugen Aberer: On the tracks of Anton Janša ..... 232  
Marko Borko and Tanja Magdič: Let's benefit from the potential of apitourism ..... 233  
Nataša Klemenčič Štrukelj: Attractive packaging and variety of products draws customers ..... 234  
Tanja Magdič: Prove it to the customers, that you doing well ..... 235  
Elena Skok and Dragica Repanšek: How to present bees and beekeeping to children ..... 236

### BEEKEEPER'S WORK

Jože Sever: Beekeeper's tasks in September ..... 238

### ANNOUNCEMENTS BY BEEKEEPING ASSOCIATION OF SLOVENIA

240

### ADS

244

### IN MEMORIAM

250

### PODATKI ZA STIK ČEBELARSKA ZVEZA SLOVENIJE:

**Predsednik ČZS:** Boštjan Noč, predsednik: 01/729 61 06, 040/436 512, nocb@czs.si  
**Vodja služb ČZS:** Lidija Senič, vodja služb ČZS: 01/729 61 10, 040/436 515, lidija.senic@czs.si  
**Priznana rejjska organizacija:** Peter Kozmus, strokovni vodja PRO: 01/729 61 16, 041/352 997, peter.kozmus@czs.si  
**Opazovalno-napovedovalna služba:** Jure Justinek, vodja ONS: 01/729 61 31, 041/644 217, jure.justinek@czs.si, avtomatski telefonski odzivnik: 01/729 61 20, https://ecelebar.czs.si/User/Login?returnUrl=/  
**Svetovalci specialisti za tehnologijo čebelarjenja:**  
Vlado Auguštin: 01/729 61 24, 040/436 516, vlado.augustin@czs.si  
Aleš Bozovičar: 01/729 61 12, 030/604 015, ales.bozovicar@czs.si  
**Svetovalci specialisti za ekonomiko**  
Tanja Magdič: 01/729 61 04, 040/436 513, tanja.magdic@czs.si  
Nataša Klemenčič Štrukelj: 01/729 61 24, 040/436 518, natasa.klemencic.strukelj@czs.si  
**Svetovalci specialisti za zagotavljanje varne hrane**  
Andreja Kandolf Borovšak: 01/729 61 33, 040/436 514, andreja.kandolf@czs.si  
Nataša Lilek: 01/729 61 29, 040/436 519, natasa.lilek@czs.si  
Tomaž Samec: 01/729 61 18, 040/436 517, tomaz.samec@czs.si  
**Uredništvo:** Marko Borko, vodja izobraževanja in usposabljanja: 01/729 61 14, 051/637 204, marko.borko@czs.si, www.czs.si/slovenskicebelar.php

Glasiloslovenskičebelarje ustanovilo Slovensko čebelarstvo društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko leta 1898. Izdaja ga Čebelarstva zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica.

Vpisano je v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS, pod zaporedno številko 585.

Tel.: 01/729 61 00, faks: 01/729 61 32, info@czs.si, www.czs.si

Transakcijski račun ČZS: SI56 0318 6100 2214 727, matična številka ČZS: 5141729, ID za DDV: SI 81079435, šifra dejavnosti: 94.120.

### Uredniški odbor

Marko Borko, Brane Borštnik, Stanislav Drev, Vladimir Fajdiga, Janez Gregori, Mira Jenko Rogelj, Andreja Kandolf Borovšak, Borut Preinfalk

### Urednik

Marko Borko

### Uredništvo

01/729 61 14, 051/637 204, marko.borko@czs.si, www.czs.si/slovenskicebelar.php

### Lektorica

Mojca Pipan

### Oddaja prispevkov

Članki do petega, obvestila, reklame, mali oglasi do desetega v mesecu. Avtorjem priporočamo, da v člankih uporabljajo strokovno izrazje v skladu s čebelarstvom terminološkim slovarjem. Mnenje avtorjev člankov ni nujno mnenje uredništva. Uredništvo ne odgovarja za vsebino malih oglasov. Prispevki so v elektronski obliki brezplačno in javno objavljeni na spletnem portalu ČZS, spletnem portalu Digitalne knjižnice Slovenije in drugih spletnih straneh.

### Reklamni oglasi in osmrtnice

Cela stran: 870 € (zunanja stran ovitka), 680 € (notranjost, živi rob), 495 € (notranjost), pol strani: 435 € (zunanja stran ovitka), 345 € (notranjost, živi rob), 250 € (notranjost), tretjina strani:

165 €, četrtnina strani: 120 €, petina strani: 85 €, desetina strani: 35 €. Oblikovanje reklamnega oglasa: cela stran in polovica strani 50 €, tretjina, četrtnina, petina, desetina 40 €. Popravki reklamnega oglasa: 1–10 popravkov 2 €, 11 ali več popravkov 5 €. Popust pri ceni za 4- do 6-kratno objavo reklamnega oglasa je 10 %, za 7- do 10-kratno objavo 20 %, za celoletno objavo 30 %.

Člani ČZS lahko dvakrat na leto objavijo brezplačne oglase do 20 besed, vsaka nadaljnja beseda je 0,25 €. Splošni oglasi po 0,25 € za besedo, enako velja tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 80 besed. Osmrtnice ne smejo biti daljše od 130 besed. Cene so brez DDV.

Priprava za tisk in tisk: Medium, d. o. o., Žirovnica 60c, 4274 Žirovnica. Tiskano na papirju s certifikatom FSC (trajnostno gospodarjenje z gozdovi). Naklada: 7800, Tiskano: 28. 8. 2017

Izdaja Slovenskega čebelarja je delno financirana iz sredstev Javne svetovalne službe v čebelarstvu.

Fotografija na naslovnici: Trofalaksa je izmenjava medu preko ust med čebelami v čebelji družini. Nominirana fotografija z mednarodnega natečaja čebelarstva fotografije Čebelarstva zveza Slovenije 2017.

Foto: Miha Godec, Slovenija

### Mednarodna barvna koda za označevanje čebeljih matic



2013 2014 2015 2016 2017

**Tajništvo:** 01/729 61 00, faks: 01/729 61 32, info@czs.si, www.czs.si, Matej Mandelj, tajnik: 041/337 854, matej.mandelj@czs.si, Barbara Dimc, poslovna sekretarka: 041/370 409, barbara.dimc@czs.si, Zlatica Kovačević, administrativna delavka: 01/729 61 24, 030/604 009, zlatica.kovacevic@czs.si

**Čebelarstva knjižnica Janeza Goličnika** (vsak prvi delovni četrtek v mesecu med 15. in 18. uro): 01/729 61 11, čebelarstvaknjiznica@czs.si, www.czs.si/knjiznica.php

**Ohranimo čebele:** www.ohranimo-cebele.si

**Sklad za ohranitev kranjske čebele:** www.czs.si/sklad.php

**Spletna trgovina ČZS:** www.czs.si/eshop/index.php

### Uradne ure JSSČ:

- Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica (v Čebelarstvu centru Slovenije): ponedeljek od 10.00 do 14.00, četrtek od 8.00 do 12.00 ter od 13.00 do 14.00 in petek od 8.00 do 10.00.
- Mestni trg 4, 8330 Metlika: ponedeljek od 10.00 do 14.00 in petek od 8.00 do 10.00.
- Rožna dolina 50/a, 4248 Lesce (v Čebelarstvu razvojno-zobraževalnem centru): ponedeljek od 10.00 do 14.00 in petek od 8.00 do 10.00.
- Dobrna 1a, 3204 Dobrna (v Kulturnem domu Dobrna): ponedeljek od 10.00 do 14.00 in petek od 8.00 do 10.00.
- Ulica Štefana Kovača 40, 9000 Murska Sobota (na sedežu Kmetijsko gozdarskega zavoda Murska Sobota): ponedeljek, 11. 9. 2017 od 10.00 do 12.30.
- Streliška ulica 150, 2000 Maribor (v Čebelarstvu centru Maribor): petek, 22. 9. 2017 od 8.00 do 10.00

# Obdavčite Apple, ne oprraševalcev jablan

Objavljamo intervju z Walterjem Haefekerjem, predsednikom Evropskega združenja profesionalnih čebelarjev (European Professional Beekeepers Association – EPBA), katerega članica je letos postala tudi Čebelarska zveza Slovenije. V intervjuju spregovori o različnih izzivih čebelarstva, ki jih doživljamo tudi v Sloveniji.

## Prosimo predstavite organizacijo, ki ji predsedujete.

EPBA je edini neodvisni zastopnik čebelarjev v Evropi. Četudi so EPBA na začetku vzpostavili poklicni čebelarji, ima danes več članic/organizacij, ki ne razlikujejo med poklicnimi in t. i. ljubiteljskimi čebelarji. Skušamo uveljavljati interese čebelarske skupnosti na ravni evropske zveze. V korist vseh čebelarjev je, da predstavimo argumente s poklicnega vidika, ker institucije EU prej prisluhnejo ekonomskim interesom in namenjajo le malo pozornosti ljubiteljstvu.

## Kaj menite o največjih izzivih čebelarstva trenutno v Evropi, npr. ponarejanju medu, pesticidih, varojah, sintetičnih akaricidih ...?

Največji izziv je, da ne moremo sočasno reševati toliko težav. Že vaše naštevavanje težav je dolgo, vendar še zdaleč ni izčrpano. Ne le da imamo ponaredke medu, ampak tudi ponaredke čebeljega voska. Nimamo le pesticidov, ampak pereče izgube. Doživljamo spremembe v okolju, na katere vpliva vse od intenzivnega kmetijstva do podnebnih sprememb. In varoje niso edina čebelam škodljiva invazivna vrsta. Sta še mali panjski hrošč in azijski sršen. Nekateri čebelarji imajo vedno več težav z medvedi. Dobro organizirani pa nismo le zaradi ukvarjanja s skupnimi težavami, ampak tudi zaradi novih priložnosti. Čebelarska zveza Slovenije je odličen primer tega, kako pomagati čebelarski panogi pri novih tržnih priložnostih, ki presegajo zgolj med, kot sta čebelarski turizem in apiterapija. Naše stranke bi rade izkusile tudi čebele, ne samo čebelje pridelke.

Povečano zanimanje za čebele je zelo pozitivno in pripomore ne le k novim strankam, ampak tudi novim čebelarjem. To predstavlja izziv, da se poskrbi, da bodo dobro usposobljeni. Nekateri začetniki se zanimajo samo za čebele in ne toliko za njihove pridelke. Pri nas sodelujemo s skupinami, ki promovirajo alternativne opráševalce, tako da vsak novi ljubitelj čebel lahko poišče čebele po svojem okusu. Nekdo z zahtevno službo ne bo utegnil opraviti usposabljanja za čebelarjenje z medonosno čebelo, vendar bo vseeno lahko užival v brenčanju drugih opráševalcev, tako da bo omogočil na svojem vrtu prostor za gnezdenje in ustrezne rastline.

## Kako vidite čebelarstvo v Evropi v naslednjih nekaj letih? Bi morali vsi preiti na ekološko čebelarjenje?

Ekološko čebelarjenje predpostavlja uradno certificiranje, kar je lahko prezahtevno za posamezne čebelarje. V splošnem nagovarjamo kmetovalce, da uporabljajo manj pesticidov, da bi omejili vpliv na čebele, in pri tem je smiselno, da pričujemo z lastnim zgledom. Sem optimističen glede prihodnosti čebelarstva v Evropi na dolgi rok. Povpraševanje po naših pridelkih je zelo veliko. Prizadevanja za ustvarjanje čebelam prijaznejšega okolja naraščajo, ker to koristi tudi mnogim drugim vrstam, ne le čebelam, vključno nam ljudem.

## Katere so glavne težave ekološkega čebelarjenja in kako jih rešiti?

Velik izziv trenutno predstavlja predlog evropskega komisarja za kmetijstvo Phila Hogana, da bi spremenili osnovo za ekološko certificiranje iz načina pridelave v izid, kar pomeni, da se poleg načina pridelave preverja tudi končni izdelek. Ta težava presega čebelarsko panogo. Če ekološki kmet dela vse prav in njegov konvencionalni sosed škropi svoja polja v preveč vetrovnem vremenu, bo nekaj pesticida kontaminiral ekološki posevek. Po novem sistemu bi kmet izgubil ekološki certifikat, četudi ni uporabljal pesticidov. Ker še manj lahko nadziramo, kje bodo letale naše čebele, bi pod novimi pravili ekološko čebelarstvo v Evropi izginilo. Nemška vlada močno nasprotuje slabim zamislim komisarja Hogana, vendar potrebujemo druge države članice, da zaustavimo te napačno zastavljene pobude.

## So cene ekoloških čebeljih pridelkov ustrezne, kakšna je razlika v ceni?

Trenutno so cene medu v Evropi zelo dobre same po sebi, še posebej ko gre za kakovosten lokalni med. Razlike v cenah med ekološkim in navadnim medom niso tako velike kot v preteklosti. V očeh potrošnika je idealen izdelek, ki je hkrati pridelan v lokalnem okolju in ekološki. Zelo dobre cene se dosežejo, ko je čebelar sam blagovna znamka. Med ima osnovne parametre kakovosti, ki so merljivi v laboratoriju, vendar jemljejo kupci kakovost medu za samoumevno. Poznavanje čebelarja in okolja, kjer je bil med pridelan, je dragoceno in prispeva k užitku pri uživanju medu.

## Kje ekološki čebelarji kupujejo ekološki sladkor in kakšne so cene?

V Evropi so različne strategije dobavljanja ekološkega



Foto: MB

sladkorja. Npr. v Avstriji je čebelarstva zveza organizirala pogodbeno pridelavo iz sladkorne pese. S tem kupec ekološkega medu hkrati podpira tudi ekološko kmetijstvo v Evropi. To je zelo dober model, vendar industrija sladkorja zanj ni preveč zainteresirana. S tem sem se ukvarjal zadnjih deset let in lahko bi imeli cel članek samo o tem. V drugih delih Evrope ekološki čebelarji kupujejo uvožen ekološki trsni sladkor. Na Bavarskem čebelarji v sodelovanju z večjim dobaviteljem ekološke otroške hrane povečajo kupno moč in iztržijo ugodnejšo ceno. Lani je bila cena za kilogram ekološkega sladkorja 1,87 EUR.



Foto: MB

### **Bi se morali, zaradi parafina in akaricidov v vosku, oblikovati standardi in zakonodaja za satnice?**

Imamo resne težave s satnicami. Del težav izvira iz dejstva, da imamo dejansko tri standarde za čisti čebelji vosek. Eden je za farmacevtsko industrijo, eden za prehranski sektor in tretji za sveče. Nobeden od teh standardov ni bil razvit za namen uporabe voska v panju. Pozvali smo EU, da vzpostavi standard, vendar do sedaj nihče ne zna predlagati jasne definicije, kaj naj bi ta standard določal in kateri laboratorijski izvidi se lahko uporabljajo za določanje, ali vosek ustreza novim standardom. To domačo nalogo moramo še opraviti. Trenutno začinjamo delati na čebelarstvu na ravni EPBA in Apimondije. Ko bomo enkrat opredelili, kaj razumemo kot čisti čebelji vosek za panjsko rabo, bomo lahko kot čebelarji prepričani, da res kupujemo le vosek, ki je bil certificiran po naših standardih. Če bomo še potrebovali pomoč vlade, bomo v mnogo boljšem položaju kot danes, saj bomo lahko točno opredelili, kaj želimo.

### **Kako pa je z varnostjo in kakovostjo drugih čebeljih pridelkov, cvetnega prahu, propolisa, matičnega mlečka?**

V preteklosti nismo imeli standardov za cvetni prah in matični mleček. Sodelovali smo v projektu EU, imenovanem Apifresh, kjer smo začeli delati na jasni opredelitvi teh pridelkov. Vzporedno so bila tudi prizadevanja na ravni ISO. Cvetni prah ima dodatno težavo, da je lahko močno obremenjen s pesticidi. Poznam čebelarje, ki so opustili

pridelavo cvetnega prahu po prejemu laboratorijskih rezultatov. Pozorni moramo biti na to, kdaj in kje pridelujemo cvetni prah. Poleg tega si moramo prizadevati za manj pesticidov v kmetijstvu, da območja, kjer lahko pridelujemo cvetni prah, ne bodo tako omejena kot danes.

Propolis je zelo kompleksna zgodba. Propolis je zdravilo in ga članice EU regulirajo zelo različno. Nemški čebelarji ne smejo prodajati propolisa s kakršnimi koli zdravstvenimi trditvami. Prodaja se dopušča, če se trži kot premaz za violine in mogoče kot kozmetika. V Avstriji je položaj zelo drugačen in imajo dobre smernice za proizvodnjo kakovostnega propolisa.

### **Ali uspe evropskim čebelarjem prodati ves pridelani med ali imajo težave pri prodaji?**

Trenutno je zelo veliko povpraševanje po našem medu, vendar so nekateri deli tržišča prizadeti zaradi nepoštena konkurence z uvozom ponarejenega medu. To še posebej drži za proizvajalce, ki želijo prodati na veliko.

### **Ali menite, da je na evropskem tržišču medu prisotna nepoštena konkurenca z uvozom medu iz držav tretjega sveta? Bi morale imeti mešanice medu navedene izvor vseh držav in ali je napis »iz držav EU in držav izven EU« primeren?**

Takšno označevanje ni le nepošteno do čebelarjev. Še posebej je nepošteno do potrošnikov, ki se namerno puščajo v temi glede tega, kaj kupujejo. Napis »mešanica medu iz držav EU in držav izven EU« vsebuje samo toliko informacij o izvoru izdelka kot napis »ta med ni z Marsa«. Pred leti sem nekaj časa namenil pomoči pri ponovni vzpostavitvi čebelarstva na kmetiji v južni Afriki. Šel sem v lokalni supermarket, da bi si ogledal med v tamkajšnji ponudbi. Na etiketah je bil naveden celoten seznam o izvoru medu v mešanici. Ta primer sem prenesel Evropski komisiji. Naši standardi označevanja na področju medu so slabši kot tisti v Afriki. To še vedno ostaja škandal. Vendar obstaja pot, kako to težavo vsaj delno zaobiti. Napis »mešanica medu iz držav EU in držav izven EU« je minimalna zahteva označevanja v EU, vendar lahko države članice zahtevajo več za med iz svojih držav. Tako to ureja Italija. Če torej italijanskega medu ni v opisu, je lahko potrošnik prepričan, da v mešanici ni italijanskega medu. Ta model bi lahko uporabile druge države članice.

### **Ali imajo čebelarji z LR- in DB-sistemom težave z večjo vsebnostjo vode v medu in ali menite, da bi morali dovoliti umetno sušenje iztočenega medu?**

Zadnji dve leti sem bil na Kitajskem, kjer je sušenje iztočenega medu nekaj vsakdanjega. Posledica te prakse je, da čebelarji dostavljajo nezrel med v t. i. tovarne medu, kjer ga predelajo v nekaj, kar ustreza formalnim kriterijem medu. To je zelo učinkovito, vendar odpira priložnosti ponarejanju in uniči zdravstvene koristi naravnega medu.

Po Codex Alimentariusu in EU-pravilih je med naravni pridelek, kjer ne sme biti ničesar dodanega ali odvzetega. Sušenje že iztočenega medu je ilegalno. Med se ustvari zno-

traj panja in ne znotraj tovarne. Dopusčanje zorenja medu v panju daje čebelarjem čas, da dodajo dragocene encime. Naši potrošniki pričakujejo med, ki ga pridelajo čebele v panjih in ga iztoči čebelar, ter so za to pripravljeni plačati premium ceno. Sprememba pravil EU, ki bi dovoljevala sušenje medu izven panja, bi sprožila vrtnec, na koncu katerega naši pridelki ne bi bili veliko boljši od uvoza. Točenje in rokovanje z medom v čistih in suhih pogojih sta del dobrega upravljanja s kakovostjo v naših čebelarstvih. Med je higroskopičen. Naše točilnice in skladišča morajo biti ustrezni, da naš med na koncu ne bo imel še več vode kot takrat, ko smo ga iztočili.

Ko sem bil na Kitajskem pred nekaj tedni, smo razpravljali točno o tem. Želijo se odmakniti od modela tovarne medu, ker povzroča preveč težav. Kitajski potrošniki niso dosti drugačni kot naši potrošniki. Ko imajo dovolj denarja, začnejo povpraševati po visokokakovostnih naravnih medovih. Medtem ko Kitajska v svetu prednjači v izvozu medu, uvaža tudi iz Evrope. Pojavljajo se prve pobude »slow food« gibanja na Kitajskem. Zato sem predlagal izraz »slow honey« (počasni med, op. prev.), kjer imajo čebele dovolj časa, da dokončajo pridelok. Kitajskim kolegom je bila ta ideja tako všeč, da jo bodo uporabili za moto svoje konference prihodnje leto. Naj torej spreminjamo pravila, da bi bili podobnejši Kitajcem? Bolj smiselno je, da pomagamo Kitajcem, da spremenijo svoja pravila. Rezultat tega bosta manj cenegega medu na svetovnem tržišču in manjša možnost škode dobremu ugledu medu zaradi kakšnega novega škandala.

### So lahko ljubiteljski čebelarji konkurenca poklicnim čebelarjem in obratno?

To dejansko ni resna težava. Izraza ljubiteljski in poklicni se v čebelarstvu zaradi neznanega razloga uporabljata zelo različno v primerjavi s kmetijstvom. Tam imamo ljubiteljske vrtničkarje, ki gojijo zelenjavo za domačo oskrbo. Potem imaš polovično ali polno zaposlene kmete. Nihče ne bi imel kmeta, ki dela kot policist in ima 20 krav mlekaric, za ljubiteljskega kmeta. Vendar je nekako v uradnih statistikah tako, da si ali čebelar za polni delovni čas ali pa ljubitelj. To nima smisla.

Takoj ko čebele pridelajo več medu, kot ga prijatelji in družina porabijo, mora čebelar vstopiti na trg in ravnati po tržnih pravilih. Nekateri manjši proizvajalci ne znajo izračunati proizvodne cene in včasih ponujajo med po nepotrebno nizkih cenah. Zato bi morali biti del začetnega usposabljanja čebelarjev, da se naučijo nekaj o izračunu cene. Tako je kot v drugem poslu, če ne znaš računati in ne tržiti, ostaneš ali majhen ali pa se umakneš iz posla. Čebelarska zveza Slovenije je dober primer, kako se lotiti tega. S povečanjem povpraševanja po domačem medu, preko oza-veščanja potrošnikov so večji in manjši pridelovalci skupno odvzeli precejšen tržni delež uvozu.

### Kako je urejena davčna zakonodaja v Evropi in kako bi morala biti?

To je še ena zapletena zadeva. Prvo kot prvo so obdavčitve različne na ravni držav članic, kar je velika težava v EU, kjer se nekatere države obnašajo kot davčne oaze na račun drugih. Britanski časopis je ocenil, da je Apple\* v Veliki Britaniji leta 2014 dosegel 1,9 milijarde funtov profita in odvedel 11,8 milijonov funtov davka – 0,6-odstotna stopnja davka.

Še posebej povzroča težave obdavčitev čebelarstva, kjer sistem določa prag obdavčitve. Če imaš določeno število panjev ali manj, si ljubitelj, če imaš več, si poklicni in boš obdavčen. Tak sistem močno vzpodbuja k manipuliranju števila panjev. V nekaterih državah čebelarji preprišajo svoje panje na vse družinske člane, vsi od dedka do vnuka so ljubiteljski čebelarji, v resnici pa ima družina 200 panjev.

V resnici še nisem videl zares dobrega sistema za obdavčenje čebelarstva in kratko malo ne vidim razlogov, zakaj bi moralo biti čebelarstvo sploh obdavčeno. Z omogočanjem oprave pripomoremo družbi k desetkrat večji gospodarski koristi za vsak evro, ki ga iztržimo z medom. Ko pridelamo »jablanov med«, so naše čebele družbi podarile opravevalni servis, vreden desetkrat več, kot smo zaračunali za med. Naš prispevek družbi je za več stopenj večji, kot bi lahko zbrali preko obdavčitve naše prodaje, četudi bi ta bila 100-odstotno obdavčena. Zato rajši obdavčite Apple in pustite opravevalce jablan pri miru.

(\*Apple = jabolko, tudi ime računalniškega giganta)

### Spraševala sta mag. Andreja Kandolf Borovšak in Vlado Auguštin

Prevod: MB

#### Tehtnica za v vsak čebelnjak

Pomen panjske tehtnice dodobra spoznamo šele, ko jo namestimo pod panj in ko začnemo spremljanje teže panja, ki je na njej. Tehtnica je čebelarjev pripomoček, ki je veliko premalo rabljen. Z njo najlažje in najhitreje ugotovimo, ali v naravi poteka medenje in kakšne so potrebe družine po hrani. In ravno ta podatek, kakšne so potrebe po hrani, je velikokrat pomembnejši od podatka o donosih medu. S tehtnico lahko veliko hitreje zaznamo brezpašno stanje ter temu primerno ukrepamo. V želji, da ima vsak čebelar v Sloveniji svojo tehtnico, smo na ČZS začeli njen razvoj. Želimo, da je tehtnica oprema vsakega čebelnjaka. Da je preprosta za uporabo, ima dolgo življenjsko dobo, omogoča preprost pregled meritev in da je cenovno ugodna. Naš cilj je, da bodo tehtnice na voljo prihodnjo pomlad pred začetkom nove pašne sezone. Organizirali bomo skupen nakup s pomočjo čebelarskih društev, kjer boste lahko tehtnico tudi naročili.

Aleš Bozovičar, svetovalec JSSČ

# Virusne okužbe čebeljih družin: včeraj, danes, jutri (I. del)

Na začetku leta 2017 sem za številne čebelarje izvedel ciklus predavanj z naslovom "Virusne okužbe čebeljih družin: včeraj, danes, jutri". Ker so bila predavanja med čebelarji zelo dobro obiskana in sprejeta, niso pa dosegla vseh slovenskih čebelarjev, bom v prispevku poskušal povzeti najpomembnejša spoznanja, ki so pomembna za razumevanje pomena virusnih okužb pri čebelah. Virusne okužbe so v čebeljih družinah prav gotovo prisotne že od davnih časov in je bila čebelja družina nanje dobro prilagojena. Vendar pa se je z vnosom varoj (*Varroa destructor*) in intenziviranjem čebelarstva proizvodnje to bistveno spremenilo. Ne moremo trditi, da so za izgube čebeljih družin virusi najpomembnejši dejavnik, vendar je že dokazano, da virusi igrajo pomembno vlogo pri prezgodnjem umiranju čebeljih družin.

Zdrave čebelje družine so prav gotovo prvi cilj vsakega čebelarja. Le zdrave čebele lahko zagotovijo preživetje čebelje družine in omogočajo visoko proizvodnjo. Posamezne čebelje družine so stalno izpostavljene različnim spremembam v okolju in tudi različnim patogenom. Med najpomembnejše patogene spadajo varoje, bakterije, protozoi in tudi virusi. Virusnim okužbam čebeljih družin bo v nadaljevanju tega prispevka posvečene največ pozornosti.

V čebelji družini virusne okužbe lahko povzročijo odmiranje zalege, različne stopnje prizadetosti in prezgodnje umiranje čebel. Vse to lahko vodi do šibkejše čebelje družine, ki ima na koncu za posledico odmrtno celotne čebelje družine ali pa od nje ostane le manjše število čebel. S čebeljimi virusi se človek ne okuži, zato čebelji pridelki ne predstavljajo nevarnosti za zdravje ljudi.

Kakšni so čebelji virusi? Virusi so majhni infektivni agensi (velikost od 20 do 400 nm), ki so zelo enostavno zgrajeni in se lahko pomnožujejo le v živi, zanje dovzetni celici; živalski, rastlinski ali bakterijski. **Natančneje je opisanih že 24 vrst čebeljih virusov**, skoraj polovica jih je bila odkrita v zadnjem desetletju. Za večino teh še ni poznano, ali povzročajo v okuženi čebelji družini dejansko škodo in kateri so znaki okužbe. Nekatere vrste čebeljih virusov pa že zelo dobro poznamo: virus akutne paralize čebel (ABPV), virus črnih matičnikov (BQCV), virus kronične paralize čebel

(CBPV), virus deformiranih kril (DWV), virus meščkaste zalege (SBV), kašmirski čebelji virus (KBV), in zanje je bilo že dokazano, da lahko bistveno prizadenejo posamezne razvojne stopnje čebel in tudi celo čebeljo družino. Čebelji virusi spadajo med RNA-viruse in večina jih ima genom v obliki pozitivno polarne enojnovijačne molekule RNA. Najnevarnejše viruse bolezni domačih živali (slinavka in parkljevka, klasična prašičja kuga) imajo tudi nukleinsko kislino v obliki pozitivno polarne enojnovijačne molekule RNA. Zato čebeljih virusov ni za podcenjevati.

Čebelji virusi spadajo med najmanjše viruse, veliki so približno 30 nanometrov, sferične okrogle oblike, so zelo preprosto sestavljeni in imajo sposobnost zelo hitrega razmnoževanja. Virus se lahko razmnožuje le v živih celicah. Po vstopu v celico virus prevzame "komando" v celici in preusmeri vse dejavnosti celice ter celične vire energije za potrebe lastnega razmnoževanja. Virus se razmnožuje, dokler celica (čebela) ne propade. V umrli čebeli virus postopoma propada in v nekaj dneh ali tednih izgubi sposobnost okužbe novih čebel. Virusi na splošno zelo dobro prenašajo nizke temperature, na visokih temperaturah in izpostavljeni sončni svetlobi pa hitro propadejo.

**Okužbe s čebeljimi virusi so v čebeljih družinah ugotovili povsod po svetu.** Čebele so z evolucijsko prilagoditvijo na virusne okužbe vzpostavile posebno ravnotežje, zato nekateri virusi v nizkih količinah (titrih) ne povzročajo kliničnih znakov obolenja. Pri visokih titrih pa virusi povzročijo klinične znake, ki so posledica namnožitve virusa v čebeli, kar lahko v določenih primerih hitro privede do smrti čebel. S pojavom varoj se je bistveno spremenilo tudi dožemanje pomena virusnih okužb. Varoje med čebelami lahko prenašajo različne vrste virusov (Tabela 1). Pa ne samo to, med sesanjem hemolimfe varoje vnesejo posamezne viruse neposredno v čebelo, kar ima lahko za čebelo hude posledice in hitro razmnoževanje virusa. Pravočasno in uspešno zatiranje varoj je zato tudi ključ do uspešnejšega zmanjševanja vpliva virusnih okužb na čebelje družine.

**Študije o spremljanju prisotnosti virusnih okužb v čebeljih družinah so pokazale, da je lahko čebelja družina sočasno okužena z več kot eno vrsto virusa.** Ko smo laboratorijsko pregledovali klinično prizadete čebelje družine, smo pogosto ugotovili istočasno prisotnost dveh, treh, štirih ali celo petih različnih vrst čebeljih virusov. Če pa vemo, da že posamezna vrsta čebeljega virusa povzroči klinične znake pri okuženi čebeli, je kombinacija različnih čebeljih virusov ob hkratni prisotnosti varoj še toliko hujša, kar lahko privede do propada večjega števila čebeljih družin v zelo kratkem času ali od-



mrtja preko zime. Znotraj iste vrste virusa pa obstajajo tudi posamezni podtipi in ista čebelja družina je lahko okužena z več različnimi podtipi (mešana okužba z isto vrsto virusa). Kakšen je vpliv različnih podtipov čebeljih virusov na čebeljo družino, še ni popolnoma znano. V okviru doktorske disertacije dr. Urške Jamnikar Ciglenečki pa smo v Sloveniji prvič ugotovili kroženje dveh različnih podtipov ABPV, poimenovanih SLO 1 in SLO 2, ki pa sta povezana tudi z različno patogenostjo. Ugotovili smo, da so virusi ABPV iz podtipa SLO 2 povezani z odmiranjem večjega števila čebeljih družin, klinična slika čebel, okuženih z virusi ABPV iz podtipa SLO 1, pa je blažja (čebelje družine niso odmrle in okužene čebele so bile klinično zdrave). To potrjuje tudi podatek, da smo v vzorcih 18 čebeljih družin, pri katerih smo dokazovali prisotnost ABPV-ja (vzorci smo eno leto zbirali pri klinično zdravih čebeljih družinah), kar v 17 dokazali prisotnost virusa ABPV iz podtipa SLO 1, le en vzorec pa je bil uvrščen v podtip SLO 2. Če bomo v prihodnje izvedli natančnejše filogenetske analize tudi za druge vrste čebeljih virusov, bomo šele dobili jasnejšo sliko glede različne patogenosti podtipov znotraj iste vrste virusa.

Dosedanje filogenetske študije čebeljih virusov, ki krožijo v Sloveniji, so potrdile prisotnost genetsko zelo različnih sevov virusov, kar potrjuje, da naša avtohtona rasa čebel le ni popolnoma izolirana od drugih evropskih čebel. Prav gotovo so se v preteklosti in se še vedno vnašajo novi virusi v Slovenijo tudi z nakupom matic oziroma čebeljih družin po legalni ali ilegalni poti, saj te niso pregledane na čebelje viruse. Posledica tega je ugotovitev večjega števila genetskih različic čebeljih virusov. Nekatere genetsko zelo podobne viruse, kot smo jih ugotovili v Sloveniji, ugotavljajo tudi v nekaterih drugih evropskih državah, genetsko najbližji so sevi virusov iz Avstrije in Madžarske, kar bi lahko bila posledica tudi "naravne izmenjave" virusov. Če pa primerjamo podatke nukleotidnega zaporedja kratkih odsekov virusnega genoma za virusa ABPV in DWV, lahko ugotavljamo, da se čebelji virusi zelo uspešno prenašajo tudi med različnimi čebeljniki znotraj Slovenije, kar je podoben vzorec, kot ga ugotavljamo pri nekaterih drugih virusnih okužbah, npr. pri govedu ali prašičih, ko ugotovimo genetsko identičen virus v dveh ali večjem številu različnih

Tabela 1: Povzetek trenutnega poznavanja značilnosti nekaterih čebeljih virusov s prikazom načina prenosa, delovanja skupaj z drugimi patogeni, možnostjo povzročitve okužbe in zaznanimi kliničnimi znaki pri različnih razvojnih stopnjah čebel ter pojavljanjem okužbe v različnih letnih časih (povzeto po de Miranda in sod., 2011).

Vrsta virusa		NAČIN PRENOSA VIRUSA							DELUJE SKUPAJ Z			RAZVOJ ČEBEL				LETNI ČAS		
		Horizontalen			Vertikalni				varjo	pršico	nosemo	Okužba/znaki				pomlad	poletje	jesen
		oralno-fekalni	preko slikov	preko zraka	z varjo	ovarji matice	semé	spërma				jajčece	ličinka	buba	odrasla čebela			
<b>Virus akutne paralize čebel</b>	ABPV	+	-	?	+	+	+	?	+	?	?	+/-	+/-	+/x	+/+	+	+++	++
<b>Kašmirski virus</b>	KBV	+	-	?	+	+	x	?	+	?	?	+/-	+/-	+/+	+/+	+	++	+++
<b>Virus izraelske akutne paralize</b>	IAPV	+	-	?	+	+	x	?	+	?	?	+/-	+/-	+/x	+/+	+	++	++
<b>Virus črnih matičnikov</b>	BQCV	+	-	?	x	+	?	?	+	?	+	+/-	+/-	+/+	+/-	+	+++	+
<b>Virus deformiranih kril</b>	DWV	+	-	?	+	+	+	?	+	?	?	+/-	+/-	+/+	+/+	+	++	+++
<b>Virus varoje</b>	VDV-1	+	-	?	+	+	+	?	+	?	?	+/-	+/-	+/+	+/+	+	++	+++
<b>Virus mešičkaste zalege</b>	SBV	+	-	?	-	?	?	?	x	?	?	?/?	+/+	+/-	+/x	+++	++	+
<b>Tajsko-kitajski virus mešičkaste zalege</b>	TSBV	+	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?/?	+/+	+/-	+/x	?	?	?
<b>Virus počasne paralize čebel</b>	SBPV	+	-	?	+	?	?	?	+	?	?	?/?	x/-	+/-	+/+	+	+	+
<b>Virus kronične paralize čebel</b>	CBPV	+	+	?	-	?	?	?	x	x	?	x/-	+/-	+/-	+/+	++	++	+
<b>Virus zamegljenih kril</b>	CWV	?	x	x	-	?	?	?	x	?	?	-/-	x/-	x/-	+/+	+	+	+
<b>Virus čebel X</b>	BXV	+	?	?	?	?	?	?	?	?	-	-/-	-/-	-/-	+/+	+++	+	+
<b>Virus čebel Y</b>	BYV	+	?	?	?	?	?	?	?	?	+	-/-	-/-	-/-	+/+	++	+++	++

Legenda: + (da); ++ (da, pogosto); +++ (da, najbolj pogosto); - (ne); ? (še ni znano); x (različno)

rej. Pri CBPV-ju, ki povzroča visoko smrtnost in se pri odraslih čebelah kaže s hudo obliko paralize, ki je podobna zastrupitvi čebel, pa v Sloveniji ugotavljamo genetsko zelo homogeno skupino virusov. Pred kratkim smo določili tudi prvi celotni genom čebeljega virusa CBPV SLO/M92/2010

in tudi zato ta virus že malo bolje poznamo.

**Izr. prof. dr. Ivan Toplak, dr. vet. med.**

Veterinarska fakulteta, Nacionalni veterinarski inštitut  
ivan.toplak@vf.uni-lj.si

# Povzetek strokovne razprave o pridobivanju medu iz deviškega satja

Med je povsem naravno živilo, neposreden dar narave, dar čebel in rastlin. Med ljudmi je izjemno cenjen, saj velja za varno in zdravo živilo. Pogosto ga uživamo za preprečevanje različnih obolenj. Še kako je pomembno, da je kakovosten in varen, da ne vsebuje snovi, ki bi lahko škodljivo vplivale na naš organizem, oziroma da so te v mejah dovoljenih vrednosti. Ob nakupu medu kupec vsekakor pričakuje, da je kupil zdravo, naravno in varno živilo. Dandanes čebelarimo v okolju, ki je onesnaženo z najrazličnejšimi strupenimi snovmi. Ali torej lahko pridelujemo varen med? Čebelarji pravzaprav nimajo nadzora nad tem, kaj čebele prinesejo v panj, ali pa je njihov nadzor zelo majhen, vendar raziskave kažejo, da med le redkokdaj vsebuje sledi pesticidov ali drugih strupenih snovi. Kakovost medu bolj ogrožajo sredstva, ki jih v panj vstavlja čebelarji sami, kot pa tista iz okolja.

Eden izmed dejavnikov, ki najbolj ogroža med, je točenje medu iz satov, ki so bili pod vplivom nekaterih sintetičnih akaricidov, kot npr. kumafosa. Prestavljanje satja iz plodišča in točenje iz satov, ki so bili pod vplivom kumafosa, vsekakor ni v skladu s sodobnimi smernicami. Iz plodišča v medišče prestavljeni sati z zalego, ki lahko vsebujejo tudi krmo za čebele, lahko vplivajo tudi na pristnost medu. Če smo poleg zalege v medišče prestavili predelano sladkorno krmo za čebele in to stočimo, smo pridelali med, ki ni pristen, takšnega, ki ne sme nositi oznake med. **Ali lahko v AŽ-panju čebelarimo tako, da zmanjšamo omenjena dejavnika tveganja na minimum?**

Na strokovni razpravi, ki je 12. 6. 2017 potekala v čebelnjaku Centra za biotehniko in turizem Grm Novo mesto, je g. **Franc Kobe** predstavil svojo prakso čebelarjenja z deviškimi sati. Pri prvem spomladanskem pregledu, ki ga izvede, ko je družina že dobro razvita, iz medišča odvzame tri

do pet satov in jih nadomesti s satnicami. Satov iz plodišča ne prestavlja v medišče, ampak iz njih dela narejence. Vsakič, ko vzame zaležen sat ali dva iz plodišča, ga nadomesti z že zgrajenim deviškim satjem. Čebelam spomladi niti ne dodaja pogač ali sirupa. Če potrebujejo hrano, jim pod palice v plodišču na tanke krožničke doda med. Ko se začne paša, odpira medišča na tri dni in iz njih pobira že zgrajene sate in dodaja satnice. V plodišče dodaja že zgrajene sate. Na ta način z odvzemanjem zalege in izdelavo narejencev menjuje satje v plodišču, dela nove družine, preprečuje rojenje, zmanjšuje število varoj v družini, ob tem pa zmanjšuje tveganje za pridelavo nepristnega medu in medu z ostanki akaricidov na minimum. Pri točenju medu iz deviškega satja mora biti sicer previdnejši, ampak ni težav. Previdni moramo biti že pri odkrivanju, da ne poškodujemo satnic celic. Ko vstavljamo sate v točilo, moramo paziti, da damo nasproti enako težke sate. Točiti začne pri majhni hitrosti, nato satje obrne in postopek ponovi. Potrebno je počasnejše točenje. Dodatnih mrež v točilu ne uporablja, saj zadostuje nižja hitrost točenja. Pri samoobračalnih točilih hitrost in čas vrtenja nastavimo in točilo vse opravi samodejno. G. Kobe je prepričan, da je akacijev med iz deviškega satja edini pravi akacijev med, prav tako je prepričan, da je pri njegovem načinu čebelarjenja donos medu večji, novo satje pa pomeni večje in bolj zdrave čebele.

Mag. **Marko Hrastelj** je predstavil svoj način čebelarjenja v nakladnih panjih. Sam za plodišča uporablja DB-naklado ali dve 2/3 LR-nakladi. Za medišča uporablja 2/3-naklado. Medišča nastavlja že zgodaj spomladi, navadno v marcu, sicer družine rade rojijo. Ko na plodišča nastavi medišča, iz panjev odstrani pitalnike za čebele. Za zgodnjo cvetlično pašo v sredino medišča doda dva ali tri že zgrajene deviške



Foto: Andreja Kandolf Borovšak

sate, ki so še medeni od lanskega točenja, drugo so satnice. Mlade čebele hitro najdejo satnice za graditi, kar jih tudi privabi v medišče. Če uporabljamo DB plodiščno naklado, potem med plodišče in medišče ne smemo dodati matične rešetke, sicer čebele ne preidejo v medišče. Čebele raje pridejo v medišče, če po zadnjem točenju satov ne damo v popravilo čebelam, ampak v skladišče pospravimo še sladke, tako jih spomladi v medišče privabi »nepopravljeno« in sladko satje. V primeru slabe paše spomladi oz. ohladitve je čebele včasih težje ohraniti v medišču, kot jih spraviti vanj.

Med, ki je pridobljen v nakladnem panju, ima več vode kot v AŽ-panju, tako da se je treba sprijazniti, da bomo redko pridelali med, ki bo vseboval manj kot 17 % vode. Že samo dejstvo, da je AŽ-panj zložen v skladovalnice na suhem v čebelnjaku, znižuje vsebnost vode. Ko dodajamo naklade na nakladni panj, npr. četrte naklade nikoli ne podkladamo pod tretjo, ampak jo nakladamo na prejšnjo. Satje iz panja pobiramo zgodaj zjutraj. Pri točenju odstranjujemo robna sata, če nista povsem pokrita, saj ta med praviloma vsebuje zelo veliko vode. Če bomo imeli v 10-satnem panju manj satov, bomo vsebnost vode v medu še povečali. Tudi g. Hrastelj je prepričan, da sta akacijev med in točenje medu

iz deviških satov naša prihodnost. Ko je hodil po tujini, je videl, da je pridelava medu samo iz deviških satov mogoča. Želja po izboljšavi svojega čebelarstva ga je prepričala, da je tudi sam poskusil. Če zmorejo drugi, zmore tudi on.

Točenja medu samo iz deviških satov sicer trenutno ne zahteva nobena zakonodaja, je pa to vsekakor usmeritev sodobnega čebelarstva. Marsikateri izkušeni čebelar je skeptičen do takšnega načina čebelarjenja. Pogosto slišimo, da se deviških satov ne da točiti, da čebele satnic v medišču ne gradijo, da niti v medišče ne pridejo, če gor ne prestaviš zalege, ampak na strokovni razpravi smo iz praktičnih izkušenj videli, da so ti argumenti neupravičeni. Predlagam, da poskusite tudi sami, napredek slovenskega čebelarstva bo tako še večji. Zahvaljujem se vsem obiskovalcem razprave, velika udeležba je vsekakor dala vedeti, da si napredka želimo. Posebej pa hvala g. Kobetu in g. Hrastelju za prikaz njunega načina čebelarjenja.

**Mag. Andreja Kandolf Borovšak**

Svetovalka JSSČ za zagotavljanje varne hrane  
andreja.kandolf@czs.si

## Čebele kot »mali leteči zdravniki« (II. del)

Vse večja poraba hrane in konkurenca pridelovalce silita v intenzivno kmetijstvo, to pa vključuje tudi uporabo fitofarmaceutskih sredstev. Ta povzročajo določeno tveganje tako za kmetovalce in okolje kot tudi za potrošnike, zato v zadnjem času vedno več pozornosti namenjajo ekološki pridelavi hrane. Zaradi omejene uporabe pesticidov so ena večjih težav tovrstne pridelave bolezni in škodljivci. Proti njim se je mogoče borovati na način, ki je prijazen do narave, z biotičnim zatiranjem ali biokontrolo.

### Prvi poskusi na polju v Sloveniji

V okviru projekta BICOPOLL smo v letih 2013 in 2014 izvedli poljska poskusa za zaščito jagod pred sivo plesnijo z biokontrolo. Siva plesen je glivična bolezen, ki povzroča veliko gospodarsko škodo in ne napada samo jagod. Najpogostejši način zaščite je kemična kontrola s fungicidi, mogoče pa je tudi biotično zatiranje. Za ta namen uporabljajo različna mikrobiotična sredstva, npr. glivo *Gliocladium catenulatum*, ki deluje kot antagonist, to pa pomeni, da s svojo prisotnostjo preprečuje razvoj sive plesni. Spore te glive je vseboval tudi pripravek Pre-stop Mix (PM), ki smo ga uporabili v našem poskusu.



Čebelja družina v nasadu jagod

Ob začetku cvetenja jagod smo v nasad pripeljali naseljen panj z razdelilnikom ter ga vsako jutro napolnili biotičnim sredstvom. Med cvetenjem jagod smo spremljali obiskovanje cvetov, na koncu pa smo vzorčili pridelek in preverili obolelost plodov. Vzeli smo tudi vzorce cvetov, čebel, medu in cvetnega prahu za analizo vsebnosti organizma za biotično zatiranje v okolju in morebitnih ostankov v čebeljih pridelkih.

Čebele so bile najbolj dejavne popoldne, vendar se je njihova dejavnost od dneva do dneva precej razlikovala. To

Foto: Danilo Bevk

lahko razložimo kot posledico različnih vremenskih razmer in dostopnosti alternativnih pašnih virov. Najdejavnejše so bile ob toplem in sončnem vremenu, nasprotno pa je bila njihova dejavnost precej manjša ob hladnem in vetrovnem vremenu. Poleg čebel smo na cvetovih jagod opazili tudi druge oprasovalce. Največ je bilo muh trepetavk, ki so bile najštevilčnejše ob začetku cvetenja, opazili pa smo tudi posamezne čmrlje ter druge divje čebele in hrošče.

### Učinkovitost metode

Metoda nanosa organizmov za biotično zatiranje s čebelami je bila leta 2013 zelo uspešna, saj je bil delež zdravih plodov pri rastlinah, pri katerih je bilo zatiranje izvedeno, približno za polovico večji kot pri kontrolni skupini. Leta 2014 je bila učinkovitost tega načina veliko manjša. Delež zdravih plodov rastlin, pri katerih je bilo zatiranje izvedeno, je bil v primerjavi s kontrolo le za malenkost večji. Razlaga za slabšo učinkovitost metode bi lahko bile vremenske razmere tako v obdobju cvetenja kot v obdobju zorenja, saj so bile te leta 2014 boljše za razvoj sive plesni, sredstvo za biotično zatiranje pa je bilo morda zaradi tega neučinkovito.

Rezultati poskusa na polju so pokazali, da je uporaba medonosne čebele za nanos PM lahko tudi v razmerah slovenske pridelave učinkovita, vendar ne vedno zanesljiva metoda za zaščito jagod pred sivo plesnijo. Ena izmed njenih pomankljivosti je lahko odvisnost raznosa biotičnega sredstva od dejavnosti čebel, saj lahko ta ob slabem vremenu odpove. Ker so v Sloveniji nasadi razmeroma majhni, lahko povzročajo težavo tudi privlačnejši alternativni pašni viri, zaradi česar čebele lahko opustijo obiskovanje cvetov ciljne kulture.

Zaradi obeh razlogov je pri uporabi čebel za raznos biotičnih sredstev nujno redno spremljanje obiskovanja cvetov. Čebele bi sicer k obiskovanju jagod lahko spodbujali z dražilnim krmljenjem s sladkorno raztopino z vonjem jagodnih cvetov.

Kot alternativo čebeli bi lahko uporabili čmrlje, ki so dejavni tudi ob slabem vremenu, letajo na krajše razdalje in so se že izkazali kot uspešni oprasovalci jagod. Zaradi nevarnosti genskega onesnaženja in vnosa novih bolezni pa bi bila uporaba čmrljev okoljsko sprejemljiva le, če bi šlo za domorodne, v Sloveniji vzrejene vrste.

### Varnost za čebele

Poglavitna naloga Nacionalnega inštituta za biologijo v projektu je bilo ugotoviti, kako PM vpliva na čebele. Vedenje čebel v razdelilniku smo opazovali z dvema mikrokamerama. Opazovanja so pokazala, da pripravek precej vpliva na vedenje čebel. Takoj po izpostavitvi sredstvu so postale nemirne, po približno 30 minutah pa so se umirile. Na podlagi naših opazovanj so partnerji izdelali novo različico razdelilnika. Predelu, v katerega vsujemo PM, so doda-

li ščetinasto ploščo, ki preprečuje, da bi bile čebele nenadoma izpostavljene zelo velikim količinam sredstva. Opazovanja so pokazala, da je vpliv tega pripravka na vedenje čebel v novem razdelilniku manjši.



Zdrav pridelok jagod tudi po zaslugi čebel

Testirali smo tudi vpliv sredstva na sposobnost vračanja čebel v panj in na njihovo učenje. Čebele, ki so mu bile izpostavljene, so za vračanje porabile več časa kot kontrolna skupina, vpliva na učenje pa nismo zaznali. Zanimalo nas je tudi, kako kratkotrajna oz. dolgotrajna kontaktna izpostavljenost PM vpliva na preživetje čebel (v kletkah). Njihova smrtnost je bila sicer večja, vendar domnevno ne zaradi kemične toksičnosti, temveč zaradi zamašitve trahej. Pri interpretaciji rezultatov je treba upoštevati, da so bile čebele izpostavljene zelo visokim odmerkom, na kakršne večina čebel ne naleti nikoli.

Testirali smo tudi vpliv oralne izpostavljenosti PM na preživetje. Čebele smo hranili z medom, ki je vseboval PM. Čeprav so bile izpostavljene odmerkom, ki so občutno presegali realno potencialno izpostavljenost, povečane smrtnosti nismo zaznali.

Po naših izkušnjah lahko zaradi uporabe PM vsak dan pričakujemo smrt do desetih čebel na družino, večina čebel pa naleti na zelo majhne odmerke, ki ne vplivajo na njihovo preživetje. Uporabljene družine so tudi uspešno prezimile. Menim, da je tovrstna nadzorovana uporaba za čebeljo populacijo in okolje manjše tveganje kot škropljenje s fungicidi, ki lahko prizadene večje število čebeljih družin, poleg tega pa še številne druge organizme. Seveda to velja le, če uporabljen organizem za biotično zatiranje ni škodljiv za okolje.

Preverjali smo tudi vsebnost sredstva v čebeljih pridelkih in ga potrdili tako v medu kot tudi v cvetnem prahu. Sredstvo za ljudi ni toksično, tako da na Finskem, kjer je že registrirano, med, pridelan v tovrstnih čebeljih družinah, lahko uporabljajo za prehrano ljudi. Kljub temu menim, da v skladu z dobro čebelarsko prakso, ki potrošniku zagotavlja, da je med povsem naraven pridelok čebel in da mu ni nič dodano (ali odvzeto), teh družin ne bi smeli uporabljati za pridelavo čebeljih pridelkov, temveč bi morale biti namenjene samo za raznos biotičnega sredstva in oprasovanje.

Rezultati projekta so pokazali, da je metoda lahko perspektivna tudi v razmerah slovenske pridelave. V prihodnje bi jo lahko uporabljali še za zaščito drugih rastlin, s tem pa bi lahko pripomogla k razvoju ekološkega kmetijstva v Sloveniji.

### Dr. Danilo Bevk

Nacionalni inštitut za biologijo  
danilo.bevk@nib.si

## Progasta kožuharka (*Amegilla garrula*)

Foto: Andrej Gogala



za čebele, prašniki in pestič pa so skriti v zgornjem delu cveta, ki je oblikovan kot čelada. Ko čebela zleze v cvet, da bi dosegla medičino, pritisne na vzvode, vidne pred glavo progaste kožuharke na fotografiji, zato se prašniki ali pe-

Tako kot so se čebele prilagajale rastlinskim cvetovom s podaljševanjem rilčka, so se tudi cvetovi prilagajali obliki svojih oprasovalcev. Cvetovi ustnatic, med katere spada lepljiva kadulja na fotografiji, imajo spodnji del cveta oblikovan kot pristajališče

stič upogne navzdol in dotakne čebelinega hrbta. Na zadku kožuharke lahko vidimo odloženi pelod lepljive kadulje. Progaste kožuharke so pri nas redke, v posameznih letih pa jih lahko opazujemo v večjem številu na lepljivi kadulji ob gozdnem robu, vendar niso izbirčne. Svoja gnezda kopljejo v tla. So sredozemska vrsta, na sever razširjena do južnega dela Avstrije. Na zadku imajo prečne proge iz dlačic svetlorjave barve na robovih obročkov. Njihova velikost je približno 15 mm. Na evropskem rdečem seznamu je označena za neogroženo vrsto, pri nas pa bi jo morali zaradi redkosti obravnavati kot ogroženo.

**Dr. Andrej Gogala**

[gogala62@gmail.com](mailto:gogala62@gmail.com)

## Novice iz sveta

### Madžarska



Iz Madžarske poročajo o zimski izgubi čebeljih družin. Haasz Ferenc, predsednik deželne čebelarke zveze v županiji Bekeš, ki ima 370.000 prebivalcev, je povedal, da so od registriranih 78.000 čebeljih družin izgubili približno 20.000 čebeljih družin. Nekateri veliki čebelarji so bili tudi ob do sedemdeset odstotkov čebelje populacije. Vzrok za tako velik padec čebel v jeseni lanskega leta so virusi, ki jih prenašajo varoje. Poleg virusov čebele ogrožajo še neonicotinoidi in drugi pesticidi, ki jih kmetje uporabljajo za zaščito rastlinja. Letošnje slabe vremenske razmere so samo še poslabšale položaj tamkajšnjih čebelarjev. Oljna repica je cvetela prezgodaj, čebel delavk pa je bilo v panjih premalo. Akacija kot glavna paša je v večini krajev pozebla, v času cvetenja pa je bilo tudi preveč vetra. Običajna povprečna pridelava medu je od 25 do 30 kg na panj, a letos le od 12 do 15 kg. To bo sicer za domače potrebe dovolj, saj je poraba medu na Madžarskem od 70 do 80 dag na prebivalca. Madžarski čebelarji izvozijo 70 % medu v Nemčijo, Italijo in Francijo. Letos pričakovanih kvot ne bodo mogli izpolniti. Letos je lahko srečen tisti čebelar, ki bo posloval s pozitivno ničlo. Veliko mladih, predvsem začetnikov, pa je čebelarjenje opustilo. Predsednik 650-članskega čebelarskega združenja Bekeš upa, da virusi letos ne bodo pustošili po čebeljih družinah.

**Brane Borštnik**

Vir:

<http://index.hu/gazdasag/2017/07/17>

### Španija



Španske čebelarje pestijo vedno hujše težave. Letošnja dolgotrajna suša je v marsikaterih predelih države popolnoma uničila čebeljo pašo, vedno napadalnejši so novi sovražniki čebel azijski sršeni, za povrh pa se je čezmerno razmnožil še ptič čebelar (*Merops apiaster*), ki povzroča tam, kjer množično gnezdi, veliko škodo, ker se hrani z živimi čebelami. Tem nadlogam pa se je pridružila še ugotovitev, da sredstvo Checkmite proizvajalca Bayer, ki so ga španski čebelarji zadnja leta uporabljali za zatiranje varoj, ni več tako učinkovito, kot bi moralo biti. Veliko čebelarjev je v dobri veri, da bodo z njim obvarovali svoje čebele, lani ugotovilo, da se je po uporabi trakov izpraznilo na stotine panjev. Španska čebelarska organizacija je o nastali škodi takoj obvestila Društvo veterinarjev specialistov za zdravje čebel, to pa je od zastopnice nemškega koncerna v Španiji firme Bayer Hispania, S.L. zahtevalo, da umakne s tržišča Checkmite in da se prizadetim čebelarjem plača škodo. Njen zastopnik je odgovoril, da je verjetno prišlo do določene odpornosti varoj proti kumafosu, ki je aktivna snov v sredstvu Checkmite, da pa bodo pooblaščen strokovnjaki v Španiji in Nemčiji na terenu ter v laboratorijih proučili, kaj se je pravzaprav zgodilo. Dokler ne bodo znani rezultati teh raziskav, naj uporabljajo čebelarji kakšno drugo registrirano sredstvo.

**Franc Šivic**

Vir:

Cañas, S. (2017): La Asociación de Veterinarios AVESPA pide la retirada de Checkmite®, Apicultura Iberica, marec.

# Po sledih Antona Janše

Čeprav sem čebelar zahodne avstrijske zvezne dežele Vorarlberg (Predarlška), poznam pomen dvornega čebelarskega mojstra Antona Janše in njegovega dela ter delovanja v dunajskem Augartnu. Avstrijci smo ponosni in hvaležni Antonu Janši za njegovo čebelarsko delo v avstroogrskem cesarstvu.

Vendar je bilo, po skoraj 250 letih od njegovega čebelarjenja v Augartnu, težko najti mesto, kjer je Janša imel postavljene svoje panje. Po dolgem in zamudnem iskanju v državnem arhivu pa sem le našel na listino iz leta 1775, ki prikazuje mesto čebelnjaka in stanovanje, kjer je čebelarski mojster prebival.

Na sliki lahko pri oznaki »A« prepoznamo glavni vhod k današnji Porzellanmanufaktur Augarten (delavnica porcelana). Oznaka »R« označuje stanovanje čebelarskega mojstra, oznaka »N« pa sadovnjak, kjer so jasno vidni panji Antona Janše (modra puščica). Svoje ugotovitve o Antonu Janši sem po petih desetletjih čebelarjenja smel predstaviti v historičnem Augartnu Bürgergartnu/Filmarchiv (filmski arhiv).

Na objavljeni fotografiji pa je slika, ki služi kot zaščita panjev pred dežjem, na njej je baročna slikarka Raja Schwan-Reichmann ujela trenutek življenja iz časa Marije Terezije v letu, ki ji je bilo posvečeno.

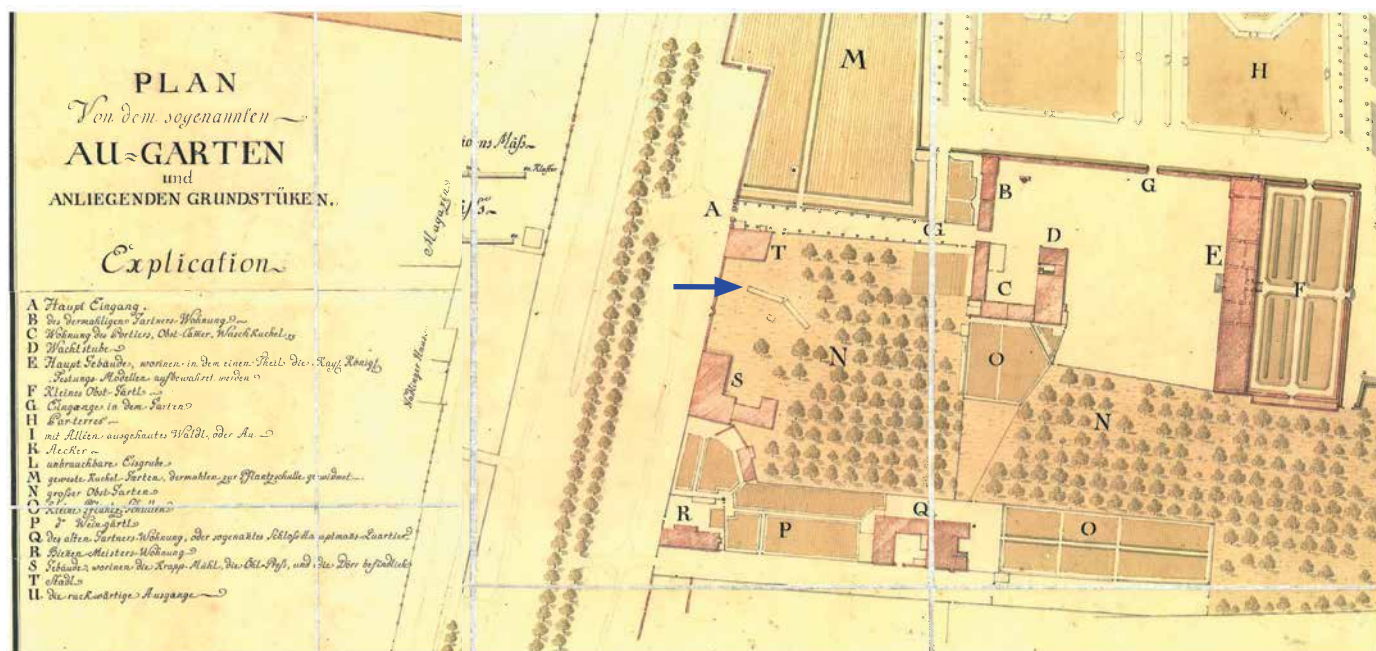


**Eugen Aberer**

imkermeister@hotmail.com

prevod V. Fajdiga

Foto: Eugen Aberer



# Izkoristimo potencial čebelarškega turizma

Blaž Ambrožič z Bleda skupaj z ženo Danielo upravlja Čebelarstvo Kral, v katerem imata 140 čebeljih družin. Posebnost njunega čebelarstva je usmerjenost v čebelarški turizem, za katerega sta decembra 2013 pridobila certifikat tri čebelice. Od aprila 2016 je g. Ambrožič tudi predsednik sekcije ponudnikov apiturizma.

## Zakaj ste se odločili za certificiranje čebelarškega turizma in vključitev v sekcijo apiturizma?

Za certificiranje sva se odločila, ker s tem dobiš potrditev, da delaš prav, in pa seveda tudi obiskovalci vedo, kaj pričakovati. Za ustanovitev sekcije sem bil že od samega začetka. Začelo se je, ko sem na okrogli mizi spoznal uslužbenko Slovenske turistične organizacije in jo z vprašanjem o prisotnosti čebelarškega turizma na njihovi spletni strani postavil v zadrego. Prišlo je do sestanka, kjer pa se ne smejo pogovarjati le z enim ponudnikom, temveč le s predstavniki združenj. In s Sekcijo za čebelarški turizem je prišlo ravno do tega. Predstavniki sekcije se lahko pogovarjajo s STO, turističnimi organizacijami in državnimi organi in hkrati zastopajo skupne ideje. Sekcija s svojimi dejanji dela na tem, da se čim več govori o čebelarškem turizmu in da se čim večkrat pojavlja v medijih. Letos nam je uspel preboj na STO, kjer bo izšla publikacija, namenjena čebelarškemu turizmu. S članstvom v sekciji si prisoten na [www.apiturizem.si](http://www.apiturizem.si), in ta stran bo sedaj zelo izpostavljena. S tem pa tudi vsi, ki bomo na njej. Ponudniki se premalo zavedajo, kako pomembna sta skupna predstavitev in skupni nastop, saj s tem delamo reklamo celotnemu čebelarškemu turizmu.

## V zadnjih letih ste v svojem čebelarškem turizmu sprejeli številne turiste ...

Ne spremljava, koliko gostov je bilo, jih pa je vsako leto več, in to je letos spodbudilo odločitev moje žene Danijele, da je pustila službo upravnice v ČRIGG-u in se povsem po-



Foto: Arhiv družine Ambrožič

svetila čebelarškemu turizmu in seveda čebelarstvu. Največ najinih gostov je iz Amerike, seveda pa tudi iz drugih držav sveta, kot so Anglija, Avstralija, Saudska Arabija, Indija, Italija, Francija, Kanada, Brazilija, Rusija, Finska ...

## Kakšne vrste turistov so to? Čebelarji, nečebelarji, turistični delavci, naključni obiskovalci ...?

Vse od naštetega. Največ je družin in parov, sploh iz Amerike. Nekaj je tudi organiziranih skupin turistov, ki jih pripeljejo turistične agencije in vodniki. Nekje 10 % je čebelarjev, za katere pa imava drugačno vodenje, kjer jim razkrijeva svojo čebelarško prakso s čebelami in turisti. Razmerje med turisti je 80 proti 20 za tujce. Naključne obiskovalce najprej privabita barvitost in urejenost čebelnjaka, ki je slovenska posebnost. Poleg tega pa tudi edinstvena možnost doživetja izkušnje s čebelami. Za tujce smo zanimivi, ker smo posebnost, ki je v svetu ne morejo doživeti, in imamo veliko za pokazati.

## Obiskale so vas tudi novinarske ekipe. Kakšni so bili odzivi v tujih medijih?

Ja, zelo veliko je obiskov novinarjev. Nasploh je letošnje leto noro veliko obiskov novinarjev. Letos so nas obiskali novinarji iz Anglije, Francije, Amerike, Nizozemske, Avstrije, Slovenije. Odzivi so vsi po vrsti zelo pozitivni, prepoznajo nas kot nekaj novega, edinstvenega in hkrati tradicionalnega.

Objavljeni so bili prispevki na različnih televizijah (ORF, Planet TV, RTV SLO ...) in članki v revijah, kot na primer The Daily Planet. Nekaj prispevkov pa se še ureja in bodo še objavljeni.

## Kaj se je po vaših izkušnjah in odzivih obiskovalcev izkazalo za največjo zanimivost vašega čebelarstva?

Več je takih stvari. Najpogosteje jih zelo pritegne zgodba s pobeglim rojem, potem lepota letošnjega roja v duplu, urejeni čebelnjaki, relaksacija v čebelnjaku z ogledom vхода čebel v panj skozi steklo in dihanje zraka iz panja.



Foto: Arhiv družine Ambrožič

### Kaj svetujete čebelarjem, drugim potencialnim ponudnikom čebelarskega turizma?

Čebelarski turizem daje čebelarjem možnost dodatnega zaslužka in hkrati lažjega preživetja v čebelarstvu. Vendar zahteva tudi komunikativnost, urejenost ponudnika in okolice. Poleg tega pa veliko potrpljenja, saj so vsi začetki zelo težki. Pomaga pa, če so v okolici že turistični objekti, ki vam že sami pripeljejo turiste. Poleg tega svetujem, da veliko pozornosti posvetite spletni strani in prisotnosti na družabnih omrežjih. Pomaga pa tudi včlanitev v Sekcijo za čebelarski turizem, saj si s plačano članarino pridobite možnost pojava na spletni strani [www.apiturizem.si](http://www.apiturizem.si). Čebelar-

ski turizem je odlična priložnost, vendar prepoznavnost in obiskovalci ne pridejo kar sami po sebi. Treba je vložiti veliko dela, sredstev in včasih morate imeti tudi srečo, da v neki stvari izstopate in vas zaradi tega opazijo. Prvo praznovanje svetovnega dneva čebel bo naslednje leto pripeljalo izredno veliko obiskovalcev v Slovenijo in prav čebelarski turizmi bodo tisti, ki bodo deležni velike pozornosti in obiska. Torej, za reklamo bo s strani Sekcije, STO, ČZS in svetovnega dneva čebel poskrbljeno, na nas pa je, da to izkoristimo.

Spraševala Marko Borko in Tanja Magdič

## Privlačna embalaža in pestrost ponudbe pritegneta kupce

Sezona trženja čebeljih pridelkov je že pred vrati. Še malo pa bodo zunanje temperature padle in kupci bodo na preži za medom in drugimi čebeljimi pridelki, ki jim bodo pomagali prebroditi zimo in temačne zimske večere, ki tako hitro minejo ob skodelici čaja, sladkanega z medom. Pa tudi zajtrk z medom kot nepogrešljiv spremljevalec za dober začetek dneva zahteva, da zaloge obnovimo, še preden porabimo zadnjo žlico medu.

Čebelarji bomo tudi tokrat pripravili čebelje pridelke tako, da bodo čim bolj pritegnili kupce, in v času pred viškom prodajne sezone razmislili in poskrbeli tudi za povečanje ekonomičnosti lastnega čebelarstva. Eden od načinov, kako poskrbeti za večjo ekonomičnost, je povečanje dodane vrednosti naših čebeljih pridelkov in izdelkov. Dodano vrednost lahko povečamo na več načinov. Eden od teh je, da poskrbimo, da se naši čebelji pridelki predstavijo v **novi embalaži** in dobijo novo oblačilo in s tem višjo raven, ki za seboj potegne višjo ceno, ki ji bosta sčasoma sledila tudi večja prepoznavnost in status urejenega in poslovno dodelanega čebelarstva.

Kot velikokrat rečemo: »Navada je železna srajca.« Tudi čebelarji v večini primerov ostajamo zvesti 720-ml kozarcu in največkrat ponudimo med prav v tej obliki. Čebelarji, ne pozabite, da poleg omenjenega kozarca obstajajo še tri manjše dimenzije, to so: 370-ml, 212-ml in 110-ml kozarci, ki jih lahko s pridom uporabite in svojim kupcem ponudite manjše količine medu, ki pa dosegajo višjo prodajno ceno. Čebelarji, ki pridelate različne sorte medov, kupcem ponudite med v manjših kozarcih in na tak način poudarite **pestrost ponudbe in možnost izbire za kupce**. Za tujce, ki ve-

dno pogosteje obiskujejo slovenska čebelarstva, pa imejte pripravljene lične majhne kozarčke, ki bodo pritegnili njihovo pozornost in bodo še dolgo časa krasili domače police in ohranjali lepe spomine na Slovenijo. Pri nakupu medu in drugih čebeljih pridelkov kot turističnih spominkov nihče ne bo pretirano pozoren na ceno, turisti želijo le nekaj lepega, pristnega, drobnega ..., kar jim bo ob pogledu pričaralo nepozabne spomine na potovanje. Zato, čebelarji, prisluhnite željam kupcev in slecite »železno srajco«.

Mogoče pa se odločimo, da bomo pa tokrat kupce pritegnili z **ureditvijo prodajnega prostora**, pa naj gre za urejanje prodajnega prostora na novo ali za nadgradnjo obstoječega. Tudi skromen šopek cvetja na stojnici občutno prispeva k vaši prepoznavnosti. Izbirajte preproste rastline, ki jih trenutno najdemo na okrasnih vrtovih, po možnosti medovite, kot so sončnice, ajda, jesenske astre ... Nekaj zelenja in imeli boste več kot dovolj izhodišč za pogovor in ozaveščanje kupcev o pomenu sajenja medovitih rastlin. V zimskem času pridejo v poštev suhe rastline, ki se bodo ohranile dlje časa. Tudi možnost pokušanja medu pritegne kupce in jim nudi možnost izbire medu po njihovem okusu.

Nanizanih je nekaj predlogov, kako doseči višjo dodano vrednost čebeljih pridelkov in izdelkov. Če pa se želite pridružiti najboljšim ponudnikom medu, potem se  **vključite v sheme višje kakovosti**. Več o prednostih vključevanja v sheme višje kakovosti pa si lahko preberete v naslednjem v članku.

*Poskrbimo za višjo dodano vrednost čebeljih pridelkov.*

### Nataša Klemenčič Štrukelj

Svetovalka JSSČ za ekonomiko  
[natasa.strukelj@czs.si](mailto:natasa.strukelj@czs.si)



# Dokažite kupcem, da delate dobro

Slovenski čebelarji imamo tudi to leto žal povprečno pridelavo medu. Na naravo žal ne moremo vplivati, prav tako se ne moremo zanašati, da bo nekdo zamahnil s čudežno palčko in nam ponudil finančno pomoč zaradi slabše letine. Podnebne spremembe so realnost, ki se ji bomo morali prilagoditi in poiskati možnosti za izboljšanje ekonomičnosti svojega čebelarstva. Ena od možnosti sta zagotovo vključevanje v sheme kakovosti in marketinški pristop k prodaji.

Slovenski čebelarji se lahko pohvalimo s kakovostno pridelavo medu in jo izkoristimo za doseganje ekonomičnosti svojega čebelarstva. Čebelarstvo v Sloveniji odlikujejo dobra praksa in visoki standardi v pridelavi medu. V Sloveniji imamo tako kar tri sheme kakovosti zaščitene na evropski ravni: Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo, Kočevski gozdni med z geografskim poreklom in Kraški med z geografskim poreklom.

Slovenski potrošnik, ko gre za hrano, velik pomen pripisuje poreklu in kakovosti. **Potrošnik, ker išče kakovost in mu je ta veliko pomembnejša od cene, bo v prihodnje vedno bolj priznaval evropske sheme kakovosti in po njih povpraševal.** Na ta način bo potrošnik vplival tudi na interes čebelarjev, da se vključijo v sheme kakovosti, kar bo pripomoglo k povečevanju konkurenčnosti.

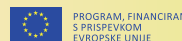
Spodbujanje vključevanja v sheme kakovosti, s ciljem povečevanja dodane vrednosti kmetijskim proizvodom, je ena od nacionalnih prednostnih nalog politike razvoja podeželja 2014–2020. Posebna pozornost je namenjena promociji in ozaveščanju potrošnikov kot tudi vključevanju novih proizvodov v sheme kakovosti. Tudi ČZS bo v naslednjih

## Kakovostne sheme medu na sejmu MOS

S septembrom se začne sezona prodaje čebeljih pridelkov in s tem se večja tudi intenzivnost naših dejavnosti promocije shem kakovosti v okviru projekta »Enjoy it's from Europe«. Cilj je javnost ozavestiti o pomenu shem kakovosti in jim predstaviti kakovostne sheme medu v Sloveniji. Promocijska kampanja je namenjena promociji **zaščitene geografske označbe**, ki jo nosi **Slovenski med**, in **zaščitene označbe porekla**, ki jo nosita **Kočevski gozdni med in Kraški med**.

V avgustu smo se že udeležili sejma AGRA v Gornji Radgoni, v septembru pa se bomo predstavili na **Mednarodnem obrtnem sejmu (MOS) v Celju**. Sejem poteka od 12. do 17. septembra in je eden največjih sejmov pri nas in v širši okolici, ki ga obišče več kot 100.000 obiskovalcev. Na razstavnem prostoru bodo obiskovalci izvedeli vse o shemah kakovosti medu, pokušali različne vrste medu in tako spoznali biotsko pestrost, ki se odraža v okusih naših medov, med pa bodo lahko tudi kupili.

**Vabimo vas, da nas obiščete na sejmu MOS, na razstavnem prostoru v hali C!**



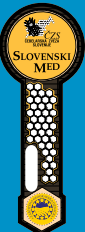
EVROPSKA UNIJA PODPIRA KAMPANJE, KI SPODBUJAJO VISOKOKAKOVOSTNE KMETIJSKE PROIZVODE



treh letih veliko pozornost namenila prav ozaveščanju potrošnika in promociji shem kakovosti. V okviru promocijske kampanje »Enjoy it's from Europe«, sofinancirane iz evropskih sredstev, izvajamo promocijo **zaščitene geografske označbe**, ki jo nosi **Slovenski med**, in **zaščitene označbe porekla**, ki jo nosita **Kočevski gozdni med in Kraški med**. **Številne dejavnosti so že bile izvedene, v jesenskem času**

## OBVESTILO – Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo

Čebelarji, pri katerih so od zadnje notranje presoje minila tri leta (torej vsi, pri katerih je bila zadnja presoja izvedena leta 2014), morajo vnovično notranjo presojo opraviti letos.

 <b>SMGO</b> š t e v e c	Število novih članov SMGO od februarja 2017	Število članov, ki so izstopili od februarja 2017	Število vseh članov SMGO julija 2017
		23	13
Za vključitev v kakovostno shemo »Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo« navežite stik z go. Natašo Lilek: po tel.: 040/436 519 ali 01/729 61 29 oz. na e-naslovu: natasa.lilek@czs.si. Več informacij najdete na spletni strani <a href="http://www.slovenskimed.si">www.slovenskimed.si</a> pod rubriko SMGO.			

pa bo promocijska kampanja opazna tudi v TV-oglasih, radijskih oglasih, na jumbo panojih, v tiskanih medijih ...

Zaradi vse večjega trenda rasti pomena kakovosti in porekla pri potrošnikih imajo čebelarji, vključeni v kakovostne sheme, prednost pri prodaji na trgu. Čebelarji, vključeni v kakovostne sheme, lahko s svojo prisotnostjo na trgu in skupno promocijo poskrbimo za ozaveščenost kupca o kakovostni pridelavi svojega medu. Več nas bo, bolje bo kupec ozavešen in večja bo verjetnost, da bo ne glede na ceno ostal naš zvesti potrošnik.

Čebelar se z vključitvijo v shemo kakovosti približa potrošniku in mu ponudi tisto, kar si želi: kakovosten med znanega porekla. **Izkoristite priložnost, vključite se v sheme kakovosti in se s tem pridružite najboljšim ter dokažite svojim kupcem, da delate dobro!**

**Tanja Magdič**

Svetovalka JSSČ za ekonomiko

tanja.magdic@czs.si

## Kako otrokom predstaviti čebele in čebelarstvo

Napotki za čebelarje, ki obišejo otroke v vrtcih in osnovnih šolah ob Slovenskem zajtrku ali ob dnevu dejavnosti na šoli. Članek smo napisali z željo, da bi bila pripravljenost čebelarjev posredovati otrokom svoje bogate izkušnje dobro sprejeta in njihovo vloženo delo učinkovitejše. Čebelarjem, ki obiskujejo vrtce in šole, želimo posredovati tistih nekaj osnovnih znanj in napotkov, ki jim bodo zagotovo koristili, da bo njihova predstavitev padla na kar najplodnejša tla.

Nesporno je, da imamo čebelarji ogromno znanja o čebelah in smo poklicani, da to znanje tudi posredujemo vsem, ki jih to zanima. Še zlasti se je pomembno posvetiti otrokom, ki jim lahko s pravim pristopom privzgojimo naklonjenost do čebel in njihovih pridelkov in nekatere morda celo navdušimo za čebelarstvo. Poleg tega jih lahko na njim primeren način opozorimo, kako pomembno je ravnotežje v naravi in kako pozorni moramo biti, da tega ne porušimo s svojim ravnanjem.

**Vrtci in šole cenijo prizadevanja čebelarjev, ki bi radi otrokom približali čebelarstvo, vendar mora biti predstavitev vedno primerna starosti otrok.** V nasprotnem primeru se lahko zgodi, da v prihodnje zaradi neprilagojene predstavitve in posledično nezainteresiranosti otrok vodstva vrtcev in šol ne bi bila več pripravljena na sodelovanje.

Kljub nekaterim izjemam ugotavljamo, da večina čebelarjev za podajanje snovi skupinam otrok nima dovolj pedagoških in didaktičnih znanj. Ob svojih nastopih pred otroki prevečkrat pozabljamo, da je otroška sposobnost sprejemanja informacij časovno in količinsko omejena. Odvisna je od njihove starosti, sposobnosti razumevanja, privlačnosti predstavitve, postopnosti in nazornosti prikazanega gradiva.

V predšolskem obdobju prevladujeta izkustveno in spontano učenje. Otroci se učijo predvsem prek igre in drugih praktičnih dejavnosti. Opazujejo, sprašujejo, poslušajo, po-



Foto: Štefan Žemva

snemajo, preizkušajo stvari in materiale ter rešujejo težave ... Otroci uživajo ob poslušanju pravljic in zgodb s primerno vsebino, prilagojenih slikovnim materialom in oprijemljivim predmetom. **Radovedni so sami po sebi, vendar upoštevajmo, da je njihovo dožemanje specifično, bolj celostno kot analitično.** Temu primerno naj bo tudi podajanje informacij, zgodb in slikovnega materiala. Otroci si bodo lažje zapomnili predstavljeno, če bo vključenih kar največ njihovih čutil (sluh, vid, tip, vonj in okus). S prezahtevnimi in preobsežnimi informacijami, preveč podrobnim slikovnim materialom in morda tudi s predolgo video predstavitvijo otroke odvrnemo ob sodelovanju, poslušanju, spremljanju in kasnejšega zanimanja za raziskovanje področja.

Pred pripravo predstavitve je zelo koristno, da obišeemo vzgojitelje oziroma učitelje in se pogovorimo o vsebini in metodi predstavitve ter o tem, kaj otroci že vedo o čebelarstvu. Dobro je, da vzgojitelji oziroma učitelji otroke pripravijo na srečanje s čebelarjem. S tako pripravljeno skupino je lažje delati, saj imajo že ustvarjeno predstavo o čebelah, zato tudi veliko sprašujejo. Pozanimati se moramo, kakšno tehnično podporo za podajanje slikovnega, video ali avdio materiala ima vrtec oziroma šola.

**Pri pripravi nastopa se moramo vprašati, katera je najustreznejša metoda oziroma pot, po kateri bomo otroke pripeljali do novih znanj.** Na izbiro metode vpliva več de-

Preglednica: Izbira metode, primeri dejavnosti in trajanja predstavitve v odvisnosti od starosti otrok

Starost	Metoda za podajanje informacij	Dejavnost otrok – primeri	Časovna organizacija
Mlajši predšolski otroci do 3 let.	Pripovedovanje, kratek pogovor, slikovna predstavitev, opazovanje.	a) Gibalno in zvočno oponašanje leta čebel; b) tipanje izdelkov iz voska, okušanje medu; c) poslušanje posnetka šumenja čebel, čebele v opazovalni posodi.	3x po 5 minut pripovedovanja z vmesnim izvajanjem ene od dejavnosti.
Starejši predšolski otroci od 3 do 6 let.	Pripovedovanje, pogovor, slikovna predstavitev, lastna dejavnost, opazovanje.	a) Tipanje satja, poslušanje šumenja čebel, petje čebelarke pesmice; b) okušanje medu, opazovanje predmetov, čebel, delavnica.	2x po 10–15 minut podajanja informacij z vmesnim izvajanjem ene od dejavnosti.
1.– 3. razred OŠ.	Pripovedovanje daljše zgodbe, razširjena tema pogovora, ogled videoposnetkov, lastna dejavnost, preizkušanje, opazovanje.	a) Izdelava svečke iz satne osnove, ogled kratke video predstavitve, npr. rojenja; b) okušanje medu, poimenovanje podob iz sveta čebel, naloge ...	2x po 15 minut podajanja informacij z vmesnim izvajanjem ene od dejavnosti.
4.– 6. razred OŠ.	Razlaga, pogovor, opazovanje, kviz, lastna dejavnost, video.	Ogled šolskega panja, okušanje različnih čebeljih pridelkov, delavnica.	30 minut podajanja informacij, ena od dejavnosti.
7.– 9. razred OŠ.	Razlaga, pogovor, opazovanje, kviz, lastna dejavnost, pogovor v skupinah, video.	Ogled šolskega panja, okušanje različnih čebeljih pridelkov, projekti, delavnice.	30 minut podajanja informacij, ena od dejavnosti.

javnikov. Najpomembnejša je starost otrok, ko se odločamo, ali bomo povedali pravljico ali zgodbo ali se lotili bolj naravoslovnega pristopa. Torej imamo na izbiro bolj ali manj poglobljeno snov in krajše ali daljše sklope podajanja snovi. Odvisni smo tudi od materialov, ki jih imamo na voljo – čebeljih pridelkov, čebelarških pripomočkov, torej predmetov, ki jih ob podajanju snovi otroci lahko vidijo, otipljejo, okusijo in povohajo.

Izbiramo lahko med naslednjimi metodami predstavitve: igra, pripovedovanje, razlaga, pogovor, prikazovanje, delavnica ... Pozorni moramo biti na primernost didaktičnega materiala, torej da ni na plakatih ali zloženkah preveč informacij, da so materiali barvno privlačni in pregledni, da morebitni video posnetek ni predolg ali prezahteven in podobno.

Primer predstavitve in priprave dejavnosti za otroke, stare od 3 do 6 let:

- pravljica o čebelarju Cirilu in ponazoritev s slikami iz knjige ali predmeti, ki govorijo o čebelarjevem delu (spoznajmo čebelarjevo obleko in pripomočke za delo);
- pesmica Čebelica ali poslušanje posnetka bučanja čebel v panju in oglašanja matice;
- okušanje medu;
- naloga: nariši ali pobarvaj čebelarja ali čebelnjak ali oblikuj svečko iz satnice ...

**Napotki:**

- Najboljši način podajanja snovi je s pomočjo pravljice ali zgodbe, razlage in pogovora s predstavitvijo slikovnega materiala ali videa – odvisno od starosti otrok, tehničnih zmožnosti in zmožnosti nastopajočega.
- Pripravimo manjše časovno ter vsebinsko zaključene enote – predstavitve, primerne otrokovi starosti.
- Otroke napotimo še na kasnejše opazovanje in raziskovanje življenja čebel in narave skupaj z učitelji, v prostem času pa tudi s starši.

- Upoštevamo načeli postopnosti in primernosti. Manj je več. Če temo predstavimo na primeren način, v otroku vzbudimo željo po nadaljnjem raziskovanju in spoznavanju.
- Otroke vključimo z gibalnim, miselnim in senzornim sodelovanjem, zato organiziramo vmesne dejavnosti – dodamo gibalne igre, opazovalne naloge, glasbene vložke in podobno.
- S seboj prinesemo predmete, ki jih otroci lahko pogledajo, potipajo, povohajo in okusijo ali iz njih kaj oblikujejo (satje in satna osnova, štampiljka v obliki čebelice, čebelji pridelki, čebelarjeva oblačila, kadilnik, manjši ali virtualni panj ...). Če imamo s seboj žive čebele, moramo vedeti, da se nekateri otroci zelo bojijo čebel in njihovega brenčanja.
- V sodelovanju z vzgojitelji oziroma učitelji na koncu predstavitve izvedemo usmeritev ali nalogo (narišite, pobarvajte, od pike do pike, nalepite, izrežite, izdelajte, oblikujte svečke ...).
- Temo izberemo, se je držimo in ob naslednjem srečanju razširimo, poglobimo ali dodamo nekaj novega.
- Pripravljeni moramo biti na to, da del učencev zlasti v višjih razredih čebelarstvo zelo zanima, nekaterim pa bo dolgčas in bodo delali nemir. Te vključimo, tako da dejavno sodelujejo – na primer pomoč pri demonstraciji čebelarških pripomočkov, pripravi projekcije, pri okušanju čebeljih pridelkov.
- Čisto za konec in ob rob vsemu zgoraj napisanemu pa je seveda bistveno, da izhajamo iz sebe in podajamo snov tako, kot je nam blizu – otroci pričakujejo čebelarja, ki pripoveduje zanimive zgodbe iz lastnih izkušenj, in ne »učitelja«.

Elena Skok in Dragica Repanšek

skok.elena@gmail.com

# Čebelarjeva opravila v septembru

Do septembra je še dolgo in ne vem, kaj vse se bo do takrat še zgodilo v tej naši lepi, od države zapuščeni Beli krajini. Sedaj, 19. julija, ko se približuje tretji vročinski val in pri nas zaradi suše že umirajo breze in drugo rastlinje, mi je nekoliko težje pisati in predvideti, kaj bom pri čebelah delal letošnjega septembra. Za takšno nastalo težavo ne krivim ne vlade ne političnih strank. Za to je kriva narava, ki nam pa vedno pusti tenko nitko, po kateri bom moral rešiti svoje čebele. Če to ne bo uspelo meni, bo pa tistim, ki so boljši od mene. Zato bom skušal čim bolj prisluhnuti čebelam, jim dati tisto, kar potrebujejo in česar ne najdejo v skopi, od suše izmučeni Beli krajini.

Do septembra bo glavnina poletnega zdravljenja proti varojam končana. Človek pri mojih letih je bil v življenju že tolikokrat razočaran in ne verjame več nikomur. Zato tudi ne verjamem, da so zdravila za uničenje varoj tako učinkovita, kot piše v navodilih, in bom zato še naprej stalno preverjal odpad varoj v družinah. To bom naredil na naslednje načine:

## Spremljanje odpada varoj

Po končanem tretiranju s katerim od zdravil s spiska NVI bom pri vseh družinah pregledal odpadle varoje na testnih vložkih. Pri družinah, ki imajo povprečen odpad, preprosto ne štejem varoj, ampak očiščene testne vložke ponovno namažem s parafinskim oljem in jih vrnem nazaj. Podobno naredim pri družinah, ki imajo podpovprečen odpad varoj, s to razliko, da pregledam stanje pokrite zalege. Kajti če je pokrite zalege še veliko, bo treba zdravljenje čez nekaj dni pri teh družinah ponoviti. V družinah z velikim odpadom varoj te preštejem, si zabeležim število, očistim in ponovno namažem testni vložek ter ponovim tretiranje samo na teh družinah.

## Test s sladkorjem

Septembra ostane včasih malo več časa. Takrat naredim pri določenih družinah kontrolo varoj s sladkorjem. Ta kontrola je točnejša, vzame pa več časa. Iz določene družine bom iz plodišča omel v večje vedro 30 dag čebel in jih vsul v 3-litrsko posodo, ki ima izrezano dno in na tem mestu nalepljeno mrežo z majhnimi luknjami, ki ne prepuščajo

čebel. Posodo zaprem s pokrovom in obrnem tako, da je mreža zgoraj, pokrov pa spodaj. Skozi mrežo posujem po čebelah nekaj žlic drobno zmletega sladkorja in nekajkrat potresem. Ko so vse čebele v posodi popolnoma bele od sladkorja, počakam do pet minut. V tem času pripravim bel pladenj, v katerega natočim za prst visoko čiste vode. Pladenj postavim na ravno mesto v čebelnjaku, vzamem posodo s čebelami in jo nad pladnjem z vodo obrnem tako, da je mreža spodaj, in tresem toliko časa, da pade ves sladkor s čebel v vodo. S sladkorjem padejo v vodo tudi varoje. Čebele v posodi, še nekoliko bele od sladkorja in omotične od mojega premetavanja, vrnem nazaj izvorni čebelji družini, kjer se očistijo in normalno delajo naprej. Odpadle varoje na pladnju preštejem in izračunam odstotek ostanka varoj v čebelji družini. Od tega odstotka je odvisno, kako bom ravnal z varojo v naslednjih dneh. Sladkorni test je zelo točen, sicer vzame dosti časa, vendar ne škoduje čebelam.



Sladkorni test odpada varoj

Foto: Jože Sever

## Ni potrebno samo poletno zdravljenje, ampak tudi oskrba

To je bilo suhoparno opisovanje borbe proti varojam v septembru. Nobenega uspeha pa ne bo, če ne bodo čebele dovolj oskrbovane z dotokom hrane. Že v prehodni številki SČ sem pisal o hranjenju. Pri meni ima vsako malo večje stojišče kontrolno tehtnico za prikaz gibanja stanja v plus ali minus. Čebelarim v panjih 11 + 3 in ob zadnjem točenju poberem sate iz tople stavbe ven. Ko dobi panj po zdravljenju proti varojam sate nazaj v medišče je ne-



Kontrolni panj na tehtnici

Foto: Jože Sever

koliko težji od navadnega AŽ-panja, saj ima med 53 in 54 kg. Od takrat pa do 20. ali 25. septembra mora teža tehtanega panja narasti na 64 in 65 kg. Če gledam intervalno, teža neprenehoma narašča zaradi hranjenja, lahko pa so vmes dnevi, ko delno pade, vendar mora biti naraščanje teže v danem intervalu doseženo.

## Zakaj in kdaj sladkorni raztopini dodajam med

Če bo čez poletje in septembra sušno in septembra ne bo nič donosa cvetnega prahu, bom moral v sladkorno raztopino dodajati tudi nekaj medu, kajti čebelam je sladkor le nadomestek za energijo, za zdravo prehrano pa potrebujejo tudi vitamine in minerale. To je tista tanka nitka, ki omogoča, da ohranim svoje čebele za naslednje leto. Tako porabljen med ti bo čebela naslednje leto vrnila, če le ne bo narava spet udarila. O sladkorju bom nekaj napisal v naslednji številki. Pri krmljenju s sladkorno raztopino z dodatkom medu je potrebna še večja previdnost kot pri krmljenju s sladkorno raztopino. Čebele se po kresu pripravljajo na zimo in iščejo vsak možni vir hrane, ki ga izrabijo takoj, če ne zlepa pa zgrda. Pri dodajanju sladkorne raztopine je potrebna stalna previdnost. Sladkorno raztopino z dodatkom medu bom dodajal samo zvečer, ko čebele več ne letajo, in samo toliko, da jo do jutra pojedjo. Na tleh ne sme ostati nobena kaplja. Naslednje jutro bom obiskal zvečer nakrmljene čebele, in če ne bo vse mirno, bom družinam, ki bodo preveč vznemirjene in jih bodo obletavale čebele iz sosednjih panjev, odmaknil zoženo žrelo in jim vstavil plastični predor, daljši ali krajši. Odvisno od razburjenosti na bradi. Takšna družina se hitro umiri, saj se s pomočjo predora lažje obrani pred čebelami roparicami.

Razlog, da sem začel dodajati med v sladkorno raztopino, izvira izpred nekaj let. Tedaj je bila dolgotrajna suša in sem



Plastični predor za preprečevanje roparic

Foto: Jože Sever

redno krmil čebele le s sladkorno raztopino. Kljub temu so matice zmanjšale zaleganje ali celo prenehale zalegati. Ko sem jim dodal med, so ponovno začele zalegati. To počnem samo takrat, ko suša traja dva ali tri mesece in ni resnično nobenega donosa. To je res skrajni ukrep za spodbujanje matic k zaleganju ob daljši suši, in še ta je kočljiv.

### Jože Sever – Semič

cebelarstvo.sever@gmail.com

## Čebelarji, bodite pozorni na stanje zaloge hrane v panjih

Letošnje vroče in sušno obdobje po že tako slabi paši na kostanju in lipi je zelo izrazito, kar vpliva na večje potrebe po hrani in seveda vodi. Sedaj je zadnji čas, da čebele še dokrmite. Kajti kaj lahko se zgodi, da bo obseg medenih vencev oz. medene kape zaradi dolgotrajnega brezpašnega obdobja premajhen, kar družinam ne bo zagotavljalo zadostne količine hrane preko zime.

Aleš Bozovičar, svetovalec JSSČ

## Zlati in srebrni mladi čebelarji na IMYB-ju 2017 v Angliji

Mladi čebelarji iz čebelarskega krožka OŠ F. S. Finžgarja Lesce Jure Hojkar, Karin Poljanšek in Lana Šumi so se udeležili mednarodnega srečanja mladih čebelarjev International Meeting of Young Beekeepers (IMYB), ki je letos potekalo na Marlborough Collegeu v kraju Wiltshire v Angliji od 6. do 9. julija. Sodelovalo je 21 držav in 60 tekmovalcev, slovenski pod mentorstvom Helene Cilenšek in Braneta Kozinca. Tekmovalci so bili pomešani

v meddržavne skupine, ki so reševale naloge, kot so: označevanje trotov, presajanje ličink, določanje čebeljih bolezni, določanje sorte medu, izdelovanje košev, prepoznavanje čebelarskega orodja, mikroskopiranje, pisno preverjanje znanja. Jure, Karin in Lana so bili v svojih skupinah najboljši pri praktičnem delu, s čimer so največ pripomogli k skupnemu rezultatu in osvojili zlato in srebrno priznanje. Organizatorji so odlično organizirali sam potek tekmovanja kot tudi družabni program. V slednjem so udeleženci spoznavali tamkajšnjo kulturo in se učili tradicionalnih plesov. Odpravili pa so se tudi do svetovno zna-



Foto: Brane Kozinc

nega Stonehengea. Kot zanimivost so organizatorji pripravili pogoje za trotovišče, kjer so na lastne oči spremljali praho matice v zraku.

Povzel MB

Vir:

Anja Bunderla, [www.czs.si/objave\\_podrobno\\_czs/8570](http://www.czs.si/objave_podrobno_czs/8570)



ČEBELARSKI CENTER GORENJSKE



Čebelarstva zveza Slovenije, Javna svetovalna služba v čebelarstvu pripravlja v sodelovanju s Čebelarskim centrom Gorenjske (ČRIC) in ČD Radovljica

## »Prid'te na štruklje« FESTIVAL MEDU – DAN MEDU V KULINARIKI

Sobota, 23. september 2017, v čebelarskem centru Gorenjske v Lescah od 10. ure dalje



### PROGRAM

**10.00** Vključevanje čebeljih pridelkov v vsakdanjo prehrano, določanje vrste medu z delavnico

– Nataša Lilek in preglednika Janez Markič ter Tomaž Pintar.

**11.00** Podelitev priznanj krožkarjem za sodelovanje v čebelarskem krožku in udeležbo na tekmovanjih.

**11.30** Predstavitve bogatega medenega menija in degustacija – Marija Arh Ivanšek.

**15.00** Uporaba čebeljih pridelkov v praksi ali kako unovčiti zaklade iz panja – Sandra Rebek Gašperšič,

Nika Pengal in Silvester Resinovič.

**16.00** Predstavitve medenega menija z zmagovalno jedjo »Kje je zajec« in degustacija – Marija Arh Ivanšek in Sandi Marolt.

- **Tržnica** z bogato ponudbo čebeljih pridelkov in izdelkov in z dobrotami z lokalnih kmetij.
- **Ustvarjalne delavnice za otroke:** izdelava čebelic iz gline, izdelava dražgoških kruhkov.
- **Tekmovanje** v določanju vrste medu.
- **Organizirani ogledi** apiterapevtskega čebelnjaka in čebelarskega centra s predstavitvijo Čebelarstva.
- **Medeni koktajli in medeno pivo.**

### Ste že pokusili?

Solato s kozjim sirom, jagodami, motovilcem in medenim pikantnim prelivom, pikantne štruklje iz skutinega krhkega testa, jelenove medaljone v omaki z malinami in gozdnim medom, krape, zabeljene s praženo čebulo in medom, štruklje s korenjem in medom, ajdove orehove štruklje z medom, mousse prekajene postrvi s hrenovo medeno peno, »kje je zajec« (gorenjskega zajca – mletu goveje in svinjsko meso), pehtranove, kobariške štruklje ...

**Obiščite nas na Dnevu medu v kulinariki in vse to in še več boste lahko pokusili brezplačno!**

**Čebelarji ste še posebej vabljeni, da se dogodka udeležite in prinesete letošnji med.**

**Pomagali vam bomo določiti vrsto medu, svetovali pri vključevanju v sheme kakovosti ...**

Ne zamudite priložnosti za druženje, zabavo, kulinarčno razvajanje, nova spoznanja ...



## Medena strjenka z dušenimi jabolki

Med je živilo, ki je koristno za vse, za bolne in zdrave v vseh življenjskih obdobjih, v vseh letnih časih in nikakor ne samo pozimi. Uporabimo ga lahko z namenom, da si okrepimo telo, ali pa kot sladilo in dodatek k naši sladici, ki si jo lahko privoščimo brez slabe vesti. Opišemo jo lahko kot nizkokalorično sladico, lahko prebavljivo, z zdravju koristnimi hranili in z zelo preprosto pripravo.

**SESTAVINE:** 300 g jabolka, 100 g medu, 1 dl sladke smetane, 1 vanilin sladkor, 20 g želatine v listih ali v prahu, 0,3 dl maraskina, limonina lupina. **Za dekoracijo:** temna čokolada, med in 20 g marcipana.

**PRIPRAVA:** Model prevlečemo s prozorno folijo. Jabolka olupimo in narežemo na lističe. Želatino namočimo v hladni vodi. Jabolka stresemo v posodo, dodamo med, vanilin sladkor in limonino lupino, pokrito počasi zdušimo do mehkega. Nato jabolka odstavimo, limonino lupino odstranimo, jabolka pretlačimo, jih odišavimo z maraskinom in nekoliko ohladimo. Smetano trdo stepemo. Toplim pretlačenim jabolkom primešamo stepeno sladko smetano in ožeto želatino. Obložen model napolnimo s pripravljeno kremo, pokrijemo s prozorno folijo, damo v hladilnik, da se krema ohladi. Prikupno serviramo s sestavinami, ki so priporočene za dekoracijo!



Foto: Elizabeta Paska Selič

Avtorica recepta: Elizabeta Paska Selič, inž. živ. teh., učiteljica PP, Šolski center Šentjur

**Svoj recept pošljite na e-naslov: [natasa.strukelj@czs.si](mailto:natasa.strukelj@czs.si)**

## Hvala, Rim ... New York, prihajamo!

Na sedežu Organizacije za prehrano in kmetijstvo (angleško Food and Agriculture Organization of the United Nations, kratica FAO), ki je mednarodna organizacija OZN s sedežem v Rimu, je bil v dveh letih trikrat soglasno podprt predlog Slovenije za razglasitev 20. maja za svetovni dan čebel. Tudi 5. 7. 2017, ko je v Rimu potekalo najvišje zasedanje FAO, je slovenska pobuda, da se 20. maj razglasi za svetovni dan čebel, dobila podporo.

Največje zadovoljstvo je enotna in soglasna podpora skoraj 200 držav temu predlogu, ki so ga podali slovenski čebelarji in je bil leta 2015 enotno podprt tudi s strani svetovne čebelarске organizacije Apimondije v Koreji.

Ekipa MKGP-ja, na čelu z ministrom mag. Dejanom Židanom, vodjo projekta Snežano Popovič, vodjo PR-službe Lukom Kočevarjem in njihovimi sodelavci, je opravila ogromno delo. Misel, ki jo je izrekla državna sekretarka mag. Tanja Strniša, da

svetovni dan čebel združuje Slovence in povezuje svet, ni samo ušesom prijetna, temveč je v praksi dejansko udeležena. Slovenijo danes zaradi čebel, zavedanja pomena oprashačevalcev, zavedanja problematike lakote ter pomena ohranjanja čistega okolja in biodiverzitete pozna in ceni ves svet.

V teh dveh letih ob predstavitev pobude na FAO in tudi drugje po svetu je bilo lepo biti Slovenec in obenem še slovenski čebelar. Besede HVALA, Slovenija, HVALA slovenskim čebelarjem za tako pomembno in plemenito pobudo in podobne so bile v teh dveh letih v Rimu slišane zelo pogosto iz držav celega sveta, med drugim tudi s strani generalnega direktorja FAO, g. da Silve. Obenem je bilo slišati ogromno besed o pomenu čebel ter oprashačevalcev in iskrenih besed o tem, da je treba pristopiti h konkretnim ukrepom, da bodo čebele in drugi oprashačevalci sploh lahko preživeli in opravljali svoje poslanstvo. Prav to slednje je eden glavnih ciljev pobudnikov svetovnega dne čebel – zagotoviti pogoje za preživetje čebel in drugih oprashačevalcev!



Foto: MKGP

Židan je ob tej priložnosti poudaril pomembno vlogo čebelarjev z vsega sveta pri ohranjanju čebel. Zagotovil je, da bo po svojih močeh pomagal zagotavljati boljše pogoje za preživetje čebel, in hkrati poudaril, da se veseli skorajšnjega srečanja s čebelarji na svetovnem čebelarskem kongresu konec septembra in na začetku oktobra v Turčiji. Ponosni odhajamo iz Rima in z veseljem in nestrpnostjo pričakujemo letošnji december in New York. Vsi skupaj verjamemo, da bomo 20. maja 2018 prvič praznovali svetovni dan čebel. Čebelarji celega sveta bomo na ta dan vsako leto imeli svoj praznik.

Boštjan Noč,  
predsednik Čebelarske zveze Slovenije

## Inšpekcijski nadzor pri pašnem redu

Pravila pri prevozu čebel na pašo določa *Pravilnik o katastru čebelje pašne, čebelarskem pašnem redu in programu napovedi medenja*, nadrejeni *Zakon o živinoreji* pa v 111. členu predpisuje denarne kazni za kršitelje.

Z denarno kaznijo od 20.000

(83,46 €) do 120.000 tolarjev se za prekršek kaznuje tudi fizična oseba:

- če ravna v nasprotju s pravili čebelarskega pašnega reda (22. člen);
- če ne poskrbi za označitev domačih živali ali če jih ne označi na predpisan način (23. člen).

Sankcije za kršitelje so nedvoumne, prav tako pa ima kmetijska inšpekcija v upravnem postopku še druge

zelo učinkovite ukrepe, da spametuje slehernega prevoznika na črno, le obvestiti morate inšpektorat o nepravilnosti. Pri svojih stikih s čebelarji opazim, da so poverjeniki pasišč dokaj slabo ozaveščeni o možnosti, da jim kmetijski inšpektor pomaga pri vzdrževanju reda na pasiščih.

Bojan Jevševar, kmetijski inšpektor  
IRSKGLR, Izpostava Brežice

## Strokovna ekskurzija na Tirolsko

Čebelarska zveza Slovenije 19. oktobra organizira strokovno čebelarsko ekskurzijo na Tirolsko. Poudarek bo na dobrih praksah trženja čebeljih pridelkov, pomenu kakovostnih shem in ekološke pridelave, ob obisku ekološke

ga čebelarja pa se bomo seznanili tudi s tehnologijo vzreje matic in spoznali njegovo metodo zatiranja varoj. Cena strokovne ekskurzije ob minimalni udeležbi 35 oseb je 101 EUR oz. ob udeležbi najmanj 40 oseb 91 EUR in ob udeležbi najmanj 45 oseb 86 EUR. V ceno so vključeni: prevoz s turističnim avtobusom in vse cestne pristojbine, kosilo, vsi ogledi po programu, 3x strokovni

ogled, strokovno vodenje, organizacija potovanja in DDV, osnovno nezgodno zavarovanje. Prijave sprejemamo do zapolnitve mest oz. najkasneje do 30. 9. v tajništvu ČZS pri ge. Dimc, 01/729 61 00 ali barbara.dimc@czs.si. Celoten program je objavljen na spletni strani ČZS.

Tanja Magdič

## Objava razpisov iz Programa razvoja podeželja 2014–2020

V juliju je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS objavilo dva razpisa iz Programa razvoja podeželja, na katera lahko kandidirajo tudi čebelarji, ki razmišljajo o povečanju in posodobitvi svojega čebelarstva z namenom zagotavljanja ekonomičnosti in povečanja prihodkov iz čebelarstva dejavnosti.

**1. podukrep 4.1. Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva je namenjen vsem vrstam naložb na kmetijskih gospodarstvih razen nakupu kmetijske mehanizacije.**

**Predmet razpisa** so naložbe kmetijskih gospodarstev v lastno primarno pridelavo kmetijskih proizvodov. **Med upravičljive stroške** tako med drugim sodijo tudi čebelnjaki, panji, oprema za točenje in skladiščenje medu, opre-

ma za pridelavo cvetnega prahu, čebeljega voska, oprema za vzrejo matic ipd. Razpis je namenjen tudi sofinanciranju stroškov ureditve zaščite čebeljih panjev pred medvedmi. Cilj so dvig produktivnosti, ekonomske in okoljske učinkovitosti, povečanje odpornosti na podnebne spremembe ter prilagajanje nanje. Sofinanciranje znaša najmanj 30 % in največ 50 %. Upravičenec mora izdelati poslovni načrt, v katerem izkaže ekonomsko upravičenost. Vnos vloge v elektronski sistem in vložitev vloge potekata od 21. 8. do vključno 29. 11. 2017 do 24. ure.

**2. podukrep 4.2. Podpora za naložbe v pridelavo, trženje oziroma razvoj kmetijskih proizvodov za leto 2017 za kmetije, samostojne podjetnike posameznike ter mikro, mala in srednja podjetja.**

**Predmet razpisa** so naložbe v pridelavo, trženje oz. razvoj kmetijskih proizvodov. Do podpore so **upravičene tudi naložbe** v nakup objektov oz.

opreme za namen predelave kmetijskih proizvodov, ureditev skladiščnih kapacitet. **Cilj** sta izboljšanje konkurenčnosti živilskopredelovalne panoge in dvig dodane vrednosti kmetijskim gospodarstvom. Upravičenec do podpore je nosilec kmetije, nosilec dopolnilne dejavnosti, ki ni nosilec kmetije, samostojni podjetnik posameznik, zadruga, zavod, gospodarska družba ali gospodarsko interesno združenje. Upravičenec mora izdelati poslovni načrt, v katerem izkaže ekonomsko upravičenost. Stopnja podpore znaša 30–50 %. Vnos vloge v elektronski sistem in vložitev vloge potekata od 21. 8. do vključno 30. 11. 2017 do 24. ure.

Več informacij o obeh razpisih dobite na spletni strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS: [www.mkgp.gov.si/si/javne\\_objave/javni\\_razpisi/](http://www.mkgp.gov.si/si/javne_objave/javni_razpisi/).

Tanja Magdič, svetovalka JSSČ

## Javni natečaj za izdelavo kostuma sive čebelice za otroke

Obveščamo vas, da je na spletni strani ČZS razpisan natečaj »Šivamo otroški kostum 'ČEBELICA SIVKA'«, ki je nastal na pobudo predsednika

ČZS g. Boštjana Noča in bil soglasno podprt s strani Upravnega odbora ČZS. **Rok za oddajo prijav na natečaj začne teči z dnem objave, od 1. 9. 2017, in traja do 1. 11. 2017.** Namen natečaja je, da se kostumi čebelic, v katerih srečujemo otroke na raznih dogodkih v šolah in vrtcih, prenehajo uporabljati

v črno-rumeni kombinaciji in se zamenjajo s sivo-črno, ki pravilno predstavlja našo avtohtono kranjsko sivko. S tem želimo ozaveščati tudi širšo javnost, da je slovenska čebela siva in ne rumena. Vabljeni k prijavi na natečaj.

Matej Mandelj, tajnik ČZS

## Ponudba spletne trgovine ČZS

Na spletni strani ČZS je tudi spletna trgovina, kjer imate na enem mestu

pregled nad vsemi artikli, ki jih trenutno ponuja ČZS: literaturo, DVD-mediji, promocijskim materialom, tablami, virtualnim panjem, umetniškimi deli. Vse artikle je možno naročiti preko spleta na naslovu [info@czs.si](mailto:info@czs.si) ali

kupiti osebno na sedežu ČZS, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica. Lepo vabljeno, da obiščete in si ogledate našo spletno ponudbo [www.czs.si/eshop/](http://www.czs.si/eshop/).

ČZS

## Obleke slovenskih čebelarjev za prosti čas

Na voljo so oblačila za prosti čas. Naročila sprejemamo v tajništvu ČZS na 041/370 409, 01/729 61 00 ali [barbara.dimc@czs.si](mailto:barbara.dimc@czs.si). Oblačila pošljemo tudi po pošti.

Tajništvo ČZS

Artikel	Cena v EUR z DDV
polo majica (moška in ženska)	18,30
majica (moška in ženska)	15,30
vetrovka (moška in ženska)	60,70
kapa	7,9





## Podatki o gibanju tehtnic od 21. 6. 2017 do 20. 7. 2017

Opazovalna postaja	Gibanje tehtnice ± kg	Opis dogajanja
Bela krajina, Metlika	0,3	Gozd
Bistriško Pohorje	3,9	Gozd
Mašun	0,7	Gozd
Bohor, Lisca	-0,4	Ni medilo
Šentjur	-0,3	Ni medilo
Dolenjske Toplice	-4,2	Ni medilo
Goriška brda	-4,6	Ni medilo
Goriško, Šempeter	-3,9	Ni medilo
Vransko, Prebold	2,2	Gozd
Gorjanci, Kostanjevica na Krki	-2,2	Ni medilo
Ilirska Bistrica	-3,0	Ni medilo
Lenart	-3,5	Ni medilo
Kanalsko, Tolminsko	-2,9	Ni medilo
Kočevski rog	-2,6	Ni medilo
Koper, Dekani	-4,2	Ni medilo
Kostrivnica, Lahomno	-6,6	Ni medilo
Kozjak, Veliki Boč	3,8	Gozd
Kobansko na Kozjaku	2,1	Gozd
Jelovica, Rovtarica	-4,7	Ni medilo
Krim, Kurešček	-3,9	Ni medilo

Opazovalna postaja	Gibanje tehtnice ± kg	Opis dogajanja
Krško, Sevniško	-1,3	Ni medilo
Ribniško Pohorje	-1,7	Ni medilo
Polhov Gradec, Podreber	4,6	Gozd
Laško, Malič	2,8	Gozd
Lendava	-5,3	Ni medilo
Ljutomer	-0,5	Ni medilo
Logaška planota, Menišija	-0,6	Ni medilo
Lovrenško Pohorje	1,2	Gozd
Mali Bakovci	0,2	Gozd
Kranjska Gora	-0,1	Ni medilo
Ljubljana	-6,2	Ni medilo
Podčetrtek	6,0	Gozd
Haloze, Zavrč	-4,4	Ni medilo
Slovenska Bistrica, Oplotnica	0,3	Gozd
Ruško Pohorje	1,2	Gozd
Travna gora	-0,6	Ni medilo
Trnovski gozd	2,2	Gozd
Brežice	-1,1	Ni medilo
Mokronog, Šentjanž	-0,2	Ni medilo
Žužemberk	0,4	Gozd

## Podatki o gibanju tehtnic od 21. 7. 2017 do 20. 8. 2017

Opazovalna postaja	Gibanje tehtnice ± kg	Opis dogajanja
Bela krajina, Metlika	-4,9	Ni medilo
Bistriško Pohorje	-7,6	Ni medilo
Bohor, Lisca	3,0	Jesensko cvetje, podrast
Braslovče	-7,8	Ni medilo
Dolenjske Toplice	-5,0	Ni medilo
Goriška brda	-6,4	Ni medilo
Goriško, Šempeter	-6,1	Ni medilo
Šentjur	-1,3	Ni medilo
Gorjanci, Kostanjevica na Krki	-4,4	Ni medilo
Mašun	-5,0	Ni medilo
Ilirska Bistrica	-2,1	Ni medilo
Lenart	-3,7	Ni medilo
Kanalsko, Tolminsko	-4,8	Ni medilo
Kočevski rog	-4,1	Ni medilo
Koper, Dekani	-4,9	Ni medilo
Kostrivnica, Lahomno	-6,2	Ni medilo
Kozjak, Veliki Boč	-9,3	Ni medilo
Kobansko na Kozjaku	-1,7	Ni medilo
Jelovica, Rovtarica	1,8	Jesensko cvetje, podrast
Krim, Kurešček	-5,7	Ni medilo
Krško, Sevniško	-7,6	Ni medilo

Opazovalna postaja	Gibanje tehtnice ± kg	Opis dogajanja
Stojna	-0,4	Ni medilo
Polhov Gradec, Podreber	-10,9	Ni medilo
Laško, Malič	-3,8	Ni medilo
Lendava	2,3	Medovite poljščine
Ljutomer	2,3	Medovite poljščine
Logaška planota, Menišija	-0,7	Ni medilo
Lovrenško Pohorje	-4,6	Ni medilo
Mali Bakovci	1,1	Medovite poljščine
Ljubljana	-9,8	Ni medilo
Podčetrtek	-0,5	Ni medilo
Haloze, Zavrč	-1,3	Ni medilo
Slovenska Bistrica, Oplotnica	-7,4	Ni medilo
Ruško Pohorje	-5,2	Ni medilo
Ribniško Pohorje	-3,1	Ni medilo
Kranjska gora	-3,7	Ni medilo
Travna gora	-0,6	Ni medilo
Trnovski gozd	-6,4	Ni medilo
Brežice	-2,8	Ni medilo
Mokronog, Šentjanž	-7,2	Ni medilo
Žužemberk	-4,1	Ni medilo
Vransko, Prebold	-5,7	Ni medilo

## O knjigi *Brez čebel ne bo življenja*

Mnogo ljudi se zaveda, da so čebele pomembne žuželke, a kljub temu smo (pre)malo seznanjeni, kako velik vpliv ima njihova najpomembnejša vloga – oprraševanje – za človeštvo. Po svetu so poznani predvsem čebelji pridelki, a čebele z oprraševanjem rastlin svetu zagotavljajo približno eno tretjino vse hrane. Poleg hrane opráševanje omogoča obstoj rastlinske pestrosti in tako vpliva na ekosisteme, ki nam zagotavljajo kisik, goriva, čisto vodo, zrak, uravnavajo vreme, podnebje ...

Že leta 2016 se nam je porodila ideja, da bi ustvarili »svetovno knjigo«, ki bi na razumljiv in preprost način čim

bolj celostno predstavila pomen čebel za okolje in ljudi. Odziv avtorjev je bil presenetljiv. Skoraj brez izjeme so pohvalili idejo o nastanku knjige in z veseljem so v sodelovanje privolili tudi najbolj priznani svetovni strokovnjaki s področja čebelarstva.

Knjiga *Brez čebel ne bo življenja* je tako skupno delo **69 avtorjev iz 32 držav**. Na 352 straneh so predstavljene različne teme, od zgodovine čebel, čebeljih pridelkov, pomembnosti izobraževanja čebelarjev do pomena čebel in razlogov za njihovo ogroženost. Opisani so tudi različni načini čebelarjenja po svetu, apiterapija, čebelarski turizem, pomen čebel v religiji, primer čebel kot zgledno življenje vrednot in kako lahko čebelarjenje pomaga invalidnim ljudem. Knjiga združuje znanje številnih



Foto: MB

uveljavljenih strokovnjakov in znanstvenikov s področja čebelarstva kakor tudi priznanih čebelarjev in nekaterih drugih, ki na čebelarstvo pogledajo še z drugega zornega kota. Verjamem, da bodo v knjigi veliko zanimivega našli vsi, ki jo bodo imeli možnost prebrati, zato jo v branje priporočam vsem, ki jim je mar za čebele in naravo.

Dr. Peter Kozmus, urednik knjige

## Tečaj Od medu do peneče medice

ČZS organizira tečaj za izdelavo peneče medice »Od medu do peneče medice«. 10-12 udeležencev se bodo pod vodstvom Franca Odra naučili samostojno izdelati penečo medico v količini pribl. 50–60 steklenic. Pogoj za udeležbo na tečaju za izdelavo peneče medice je predhodno znanje izdelave

medice. Glavnina tečaja bo potekala od septembra do decembra 2017, zadnji termin pa oktobra 2018. Tečaj obsega skupaj 20 ur teorije in prakse, razporejenih na štiri srečanja, ki bodo potekala na sedežu ČZS, Lukovica, in v Čebelarstvu Oder, Zgornja Poljskava.

Prijave zbiramo do 15. 9. 2017. Za prijavo in več informacij stopite v stik z g. Markom Borkom: 051/637 204, marko.borko@czs.si. Število prostih mest na tečaju je omejeno! Prijavljeni

udeleženci bodo prejeli podrobnejše informacije o tečaju in navodilo za plačilo, s plačilom pa potrdili prijavo. Skupen strošek tečaja za udeleženca znaša pribl. 550 EUR. Strošek tečaja je razdeljen v štiri dele: 1. udeležba na tečaju; 2. lastna naložba v opremo; 3. stroški gradiva, sredstev, opreme in analize osnove; 4. stroški strokovne ocene in analize.

ČZS

## Delavnice terenskih svetovalcev JSSČ

Čebelarji imamo tudi v jesenskem času priložnost, da se udeležimo delavnic, ki jih organizirajo terenski svetovalci na svojih območjih. Ne

zamudite priložnosti, da pri vas opravijo meritve medu. Tako bodo izmerili vsebnost vode v medu in električno prevodnost, ki vam bo v pomoč pri določanju vrste medu. Skupaj lahko preverite tudi, ali so podatki na vaših nalepkah pravilno

izpolnjeni in ali pravilno vodite čebelarstvo dokumentacijo. Terenski svetovalci so vam torej na voljo tudi v jesenskih mesecih. Izrabite njihovo svetovanje, saj boste tako prejeli odgovore na vaša odprta vprašanja.

Aleš Bozovičar, svetovalac JSSČ

Datum	Čas	Tema	Izvajalec	Kraj	Stik
15. sep.	18.00	Izpolnjevanje dokumentacije po smernicah dobrih higienskih navad v čebelarstvu	Dušan Milinković	Lovski dom Kočevje, Mahovnik 90, 1330 Kočevje	G. Intihar, 040/323 858

## Čebelarstvo knjižnica Janeza Goličnika

Čebelarstvo knjižnica Janeza Goličnika je odprta vsak prvi delovni četrtek v mesecu med 15. in 18. uro. V knjižnični zbirki hranimo monografije in pri-

ročnike s področja čebelarstva, zbornike. Gradivo si lahko izposodite na dom, članstvo je brezplačno. Na voljo so deset čitalniških mest, fotokopirni stroj, pri iskanju in izbiri literature pa vam s svetovanjem lahko pomaga tudi knjižničar. Knjižni katalog z več kot 2400 zapisi je dosegljiv prek aplikacije

COBISS+: <https://plus.si.cobiss.net/opac7/bib/search?db=oilj>. Revija Slovenski čebelar je v digitalizirani obliki do predzadnjega letnika trajno arhivirana v Digitalni knjižnici Slovenije: [www.dlib.si](http://www.dlib.si). Podatki za stik: 01/729 61 11, [cebelarskajniznica@czs.si](mailto:cebelarskajniznica@czs.si).

David Ožura, knjižničar

# Brez čebel ne bo življenja



Boštjan  
Noč



Peter  
Kozmus



Karolina  
Vrtačnik

- Ali veste, zakaj izginjajo čebele po svetu?
- Ali veste, iz katerih držav prihaja najbolj onesnažen med?
- Ali veste, katera država nudi čebelarjem največ podpore?

**Vse to in še več boste izvedeli na brezplačnih predavanjih!**

Boštjan Noč, Peter Kozmus in Karolina Vrtačnik smo trije vodilni avtorji knjige **Brez čebel ne bo življenja**. Ob njenem izidu ponujamo čebelarjem in drugim društvom ter raznim aktivom posebno darilo:

serijo brezplačnih predavanj z glavnimi zanimivostmi iz knjige.

Za termin predavanj pokličite:

**040 45 98 45**

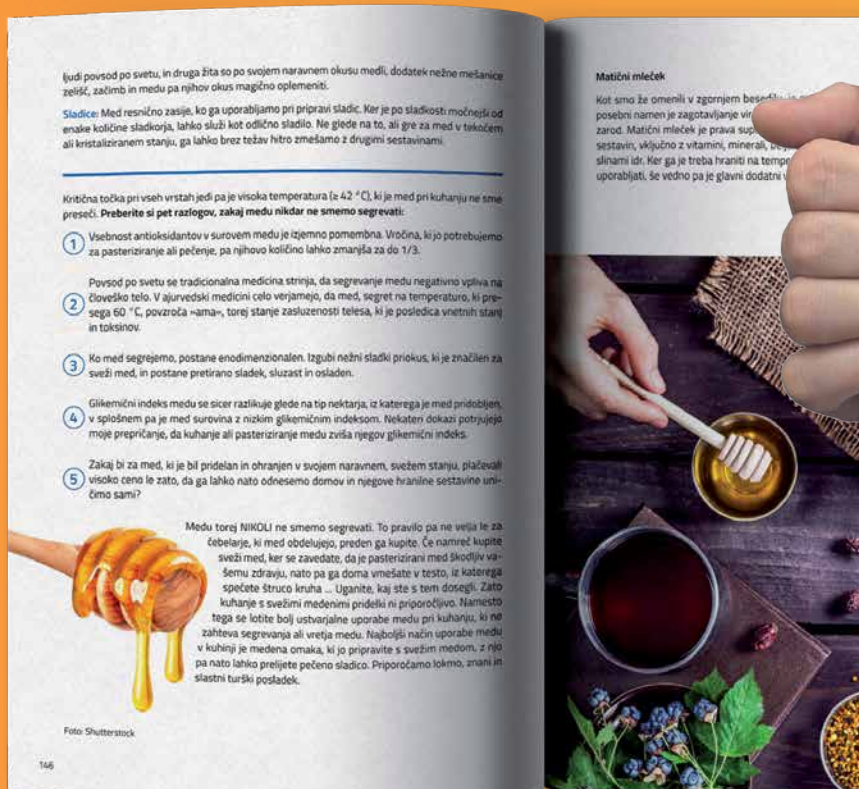
## Brez čebel ne bo življenja



Peter Kozmus, Boštjan Noč, Karolina Vrtačnik  
v sodelovanju s 66 mladih čebelarjev  
s področja

**Cena knjige**  
39,90 evra

**Naročila:**  
nobeesnolife@gmail.com  
www.beebooks.si  
041 86 06 25



Ljudi povsod po svetu, in druga žita so po svojem naravnem okusu medu, dodatek nežne mešanice zelišč, začimb in medu pa njihov okus magično oplemeniti.

**Sladice:** Med resnično zasije, ko ga uporabljamo pri pripravi sladice. Ker je po sladkosti močnejši od enake količine sladkorja, lahko služi kot odlično sladilo. Ne glede na to, ali gre za med v tekočem ali kristaliziranim stanju, ga lahko brez težav hitro zmešamo z drugimi sestavinami.

Križna točka pri vseh vrstah jedi pa je visoka temperatura (z 42 °C), ki je med pri kuhanju ne sme preseči. **Preberite si pet razlogov, zakaj medu nikdar ne smemo segreti!**

1 Vsebnost antioksidantov v surovem medu je izjemno pomembna. Vročina, ki jo potrebujemo za pasteuriziranje ali pečenje, pa njihovo količino lahko zmanjša za do 1/3.

2 Povsod po svetu se tradicionalna medicina strinja, da segrevanje medu negativno vpliva na človeško telo. V ajurvedski medicini celo verjamejo, da med, segret na temperaturo, ki presega 60 °C, povzroča «ama», torej stanje zasluženosti telesa, ki je posledica vnetnih stanj in toksinov.

3 Ko med segrejemo, postane enodimenzionalen. Izgubi nežni sladki priokus, ki je značilen za sveži med, in postane pretirano sladek, sluzast in osladel.

4 Glikemični indeks medu se sicer razlikuje glede na tip nektarja, iz katerega je med pridobiljen, v splošnem pa je med surovina z nizkim glikemičnim indeksom. Nekateri dokazi potrjujejo moje prepričanje, da kuhanje ali pasteuriziranje medu zviša njegov glikemični indeks.

5 Zakaj bi za med, ki je bil pridelan in ohranjen v svojem naravnem, svežem stanju, plačevali visoko ceno le zato, da ga lahko nato odnesemo domov in njegove hranilne sestavine uničimo sami?

Medu torej NIKOLI ne smemo segreti. To pravilo pa ne velja le za čebelarje, ki med obdelujejo, preden ga kupite. Če namreč kupite sveži med, ker se zavedate, da je pasteurizirani med škodljiv vašemu zdravju, nato pa ga doma vmešate v testo, iz katerega spečete štruco kruha ... Uganite, kaj ste s tem dosegli. Zato kuhanje s svežimi medenimi pridelki ni priporočljivo. Namesto tega se lotite bolj ustvarjalne uporabe medu pri kuhanju, ki ne zahteva segrevanja ali vretja medu. Najboljši način uporabe medu v kuhinji je medena omaka, ki jo pripravite s svežim medom, z njo pa nato lahko prelijete pečeno sladico. Priporočamo lokmo, znani in slastni turški posladek.

Foto Shutterstock

146

**PRODAM**

**Večletne sadike** evodije, od 50 do 300 cm, ogled in prevzem v Ljubljani, tel.: 031/253 929.

**Čebelji vosek**, kakovostne 200-l kovinske sode za med, tel.: 031/615 927.

**Zamrznjen cvetni prah**, pakiran po 25 dag, tel.: 031/876 189.

**Odličen svež** ali posušen letošnji cvetni prah, tel.: 041/236 256.

**Cvetni prah**, pakiran po 5 kg, zamrznjen, letošnji, tel.: 041/990 360.

**Svež matični** mleček lastne pridelave, pakiran v 40-g, 150-g ali 700-g embalaži, možno pošiljanje po hitri pošti, tel.: 031/484 527.

**Akacijev, cvetlični**, lipov, gozdni in ajdov med, tel.: 041/784 775.

**Akacijev, cvetlični**, lipov, gozdni in kostanjev med ter sveži matični mleček, tel.: 041/587 573.

**Akacijev, cvetlični** in kostanjev med v sodih, dostava po celi Sloveniji, tel.: 041/385 620.

**Lipov in gozdni med** ter zamrznjen cvetni prah (Goriška), tel.: 041/985 605.

**Akacijev, cvetlični**, kostanjev in ajdov med, lastne pridelave, možnost dostave do Ljubljane, tel.: 041/252 695.

**Akacijev, cvetlični**, kostanjev, gozdni in ajdov med ter cvetni prah, propolis in čebele s panji, tel.: 031/787 235.

**Gozdni med**, tel.: 041/738 017.

**Čebele na AŽ-satih**, tel.: 041/756 022.

**Letošnji cvetlični med**, tel.: 051/225 916.

**Čebelje družine** na AŽ-satih ter med (Dravograd), tel.: 040/412 793.

**Akacijev, cvetlični** in gozdni med, z analizami, pridelan v največjem čebelarstvu v Sloveniji, ter matični mleček odlične kakovosti, tel.: 031/734 905.

**Cvetlični, lipov**, kostanjev in ajdov med, lastne proizvodnje, z analizami, dostava po vsej Sloveniji, tel.: 040/217 542.

**Letošnji kostanjev**, gozdni in smrekov med s SMGO-certifikatom, v sodih ali kozarcih, tel.: 070/869 248.

**Čebele na 7 in 10 AŽ-satih** z letošnjimi maticami ter akacijev, cvetlični, gozdni in kostanjev med, možna dostava, tel.: 041/784 298.

**Štiri gospodarne** čebelje družine na desetih satih, s panji (Pomurje), tel.: 041/752 399.

**Nekaj čebeljih družin** na 10 AŽ-satih in nekaj AŽ-panjev 7-, 9- in 10-satarjev (Bohinj), tel.: 041/572 10 72.

**Nekaj odličnih** čebeljih družin na 7 in 9 satih, letošnje matice, že očiščene varoj in nakrmljene za zimo, zdravljene z naravnimi kislinami, tel.: 031/753 345.

**Več čebeljih družin** z letošnjimi maticami na 1/1 LR-satih, tel.: 041/661 576.

**Več 10S AŽ-panjev** z gospodarskimi čebeljimi družinami, zaradi menjave tehnologije čebelarjenja, tel.: 030/321 265.

**Čebelnjak z 21 AŽ-panji**, na dobri lokaciji, možen tudi najem (okolica Trebnjega), tel.: 051/879 878.

**Točilo za med**, trisatno, in talilnik za med (Šmarje - Sap), tel.: 041/800 196.

**Novi AŽ 7- in 10-satarje** – tudi 3-etažne, možna menjava za čebelje družine, tel.: 031/501 801 (po 18. uri).

**TAM 110** za 78 AŽ-panjev, cena po dogovoru (Gorenjska), tel.: 031/785 214.

**Čebelnjak s 50 panji**, možnost bivanja, odlična lokacija, Ivanovci 69, Prekmurje, tel.: 051/360 847, 041/340 408.

**Osem skoraj novih trietažnih 10S AŽ-panjev** s po 20 novimi satniki, zaradi menjave tehnologije čebelarjenja, zelo ugodno, tel.: 041/724 031.

**Obnovljen naseljen** tovarnjak Deutz, nekaj družin v nakladnih panjih, nove in rabljene nakladne panje ter veliko satnikov, tel.: 041/652 236.

**Točilo, štirisatno**, RSF, kupljeno junija 2017, uporabljeno za točenje medu iz enega panja, tel.: 070/855 975.

**Letošnji cvetlični** in gozdni med, v sodih, tel.: 031/892 952.

**PVC-pitalnike** za na plastenko ter digitalne tehtnice z vgrajenim zaslonom, tel.: 041/722 102.

**Letošnji cvetlični** in lipov-kostanjev med, pakiran v nepovratni embalaži po 25 kg, opravljena analiza medu, tel.: 051/412 466.

**Več čebeljih družin** na AŽ satih, tel.: 041/868 121.

**Odličen letošnji cvetni prah**, posušen ali zamrznjen, tel.: 041/236 256.

**Letošnji akacijev** in cvetlični med v kozarcih ali v sodih, tel.: 040/815 884.

**KUPIM**

**Čebelji vosek**, lepo očiščen, tel.: 041/804 413.

**Čebelarstva tehtnica**  
[www.apiscale.eu](http://www.apiscale.eu) **samo 95,40 EUR**

- ločen brezžični display
- spremljanje moči družin
- spremljanje donosa medicinske
- pravočasno ukrepanje ob rojenju
- pravilno krmljenje
- za vse vrste panjev

**041/844-482**  
 Matevž Strgar s.p., Primičeva ulica 10a, 1291 Škofljica

**Privabimo čebele!** 

**Bogata ponudba semen medovitih rastlin**

**VRTNI CENTER KALIA**  
 SEMENARNE Ljubljana

- semena medovitih cvetic in zelišč,
- sadike medovite okrasne drevnine, enoletnic in trajnic.

[www.semenarna.si](http://www.semenarna.si)



# KIPGO

## ČEBELARSKA OPREMA

BATUJE 83, 5262 ČRNICE  
 ☎(05) 368 45 80, ☎(05) 368 45 81  
 GSM 051 614 683  
 www.kipgo.net; kipgob@gmail.com  
 PE LUKOVICA, BRDO 8, 1225 LUKOVICA  
 ☎(01) 729 61 30, GSM 051 352 952 e-mail: cebelarna.lukovica@gmail.com



-PANJI  
-OPREMA ZA PANJE  
-SATNICE  
-ZAŠČITNA OPREMA  
-OSTALI ČEBELARSKI PRIPOMOČKI  
-OPREMA IN PRIPOMOČKI ZA ODKRIVANJE SATOV  
-TOČILA  
-CEDILA  
-OPREMA ZA SEGREVANJE MEDU  
-OPREMA ZA POLNENJE MEDU  
-EMBALAŽA

**IZDELUJEMO:**  
 -PRAŠILČKE: 3S, 4S, 5S, 7S  
 -PANJE AŽ: 9S, 10S, po naročilu 11S, 12S  
 -PANJE AŽ 3E 9S, 10S, po naročilu 11S  
 -PANJI AŽ KOZINC 11+3

**SIRUP ZA HRANJENJE ČEBEL**

**ČISTEJŠI CVETNI PRAH**

OSMUKALNIKI ZA CVETNI PRAH ZA AŽ IN LR PANJ  
**VEČJA KOLIČINA CV. PRAHU**  
**PANJI ZA NOTRANJIM SMUKALNIKOM CV. PRAHU**

**IZPARILNIK ZA OKSALNO KISLINO**

12 in 220V

**NOVO**  
**VENTILACIJSKI KOMBINEZONI in JOPIČI**  
 -zračen  
 -narejen je iz treh slojev tkanine in predstavlja zato popolno zaščito pred piki čebel

**OBIŠČITE NAS V NAŠI SPLETNI TRGOVINI**  
**WWW.KIPGO.NET**

**NALEPKE ZA MED, CVETNI PRAH, MEDENE PIJAČE IN PRELEPKE**  
**od 0,28 EUR/POLA**

**URNIK**

BATUJE	PE LUKOVICA
pon-pet 8.00-11.30	pon-pet 9.00-13.00
12.30-16.00	13.30-17.00
sob ZAPRTO	sob ZAPRTO

### Varroa Destruktor Me2900

Znebite se zajedavske pršice Varoje z novo revolucionarno metodo! Varroa Destruktor Me2900 je naprava, ki z oddajanjem zvočne resonance povzroči razkroj pršice Varoje. Končno boste lahko zaščitili svojo čebeljo družino pred tem nevarnim zajedavcem brez uporabe kemikalij! Ena naprava lahko oskrbi en panj, omogoča pa tudi priključek dveh pasivnih enot za oskrbo dodatnih dveh panjev.



**NOVO!**  
 Varroa Destruktor Me2903 s katerim lahko pred Varojo zaščitite 12 panjev naenkrat.

### Polnjenje medu v vrečke

Za vas napolnimo med v priročno pakiranje, v 8 gramске vrečke. Naj bo vaš med, v praktični embalaži, prisoten povsod, tako v gostinskih lokalih, kot v vsakem pohodniškem nahrbtniku.



Varroa Destruktor Me2900 Active z možnostjo priklopa dveh dodatnih pasivnih enot



**Varroa Destruktor Me2903**

Model Me2903 je primeren za vse čebelarje, ki imajo večjo količino panjev, saj omogoča priklup kar 12. pasivnih enot Me2901 in omogoča zaščito pred Varojo pri 12. panjih naenkrat.

### Inhalacija iz panja

Z inhalacijskimi seti API-AEROSOL I, API-AEROSOL II in API-AEROSOL Plus lahko izvajate inhalacijsko aerosolno apiterapijo iz panja. Izbirate lahko med seti s naravnim vlekom in seti s prisilnim vlekom.

Medikoel d.o.o., Jalnova cesta 2, 4240 Radovljica ♦ T: 045 378 510 ♦ M: 041 618 775 ♦ www.medikoel.com ♦ info@medikoel.com ♦ www.s-mediko.com



## APIS MED®

# ČEBELARSTVO DEBEVEC

ČUŽA 7, 1360 VRHNIKA  
 tel.: 01/755 12 82, faks: 01/755 73 52

Delovni čas:  
 ob delavnikih 9.00-12.00  
 16.00-18.00  
 ob sobotah zaprto

apis.med93@gmail.com

 10-SATNI AŽ-PANJI	 NAKLADNI AŽ-PANJ	 PREDELAVA VOSKA V SATNICE SAMO 1,20 EUR/KG	 100-KG RSF-POSODA 10 % ZNIZANJE - AKCIJSKA CENA 87,3 EUR	 TRIEŤAZNI AŽ-PANJ	 GRELNICI ZA MED VIŠINA 80 CM 187 EUR VIŠINA 100 CM 197EUR	 KAKOVOSTNA RSF-TOČILA IN POSODA	 STANDARDNI LR-IN DVOTRETIJSKI LR-PANJ
 KRMILNIK ZA PLASTENKO	 RUMENO VEDRO 12,5 KG 3.2 EUR	 100-KG RSF-POSODA 10 % ZNIZANJE - AKCIJSKA CENA 87,3 EUR	 PRAŠILČEK AŽ 3-, 5-, 7-IN 9-SATNI	 GRELNICI ZA MED VIŠINA 80 CM 187 EUR VIŠINA 100 CM 197EUR	 KAKOVOSTNA RSF-TOČILA IN POSODA	 STANDARDNI LR-IN DVOTRETIJSKI LR-PANJ	 KRMILNIK ZA PLASTENKO

■ Naročeno blago pošljemo tudi po hitri paketni pošti (z izjemo lomljivih izdelkov). ■ Po izjemno nizki ceni vam iz vašega voska izdelamo satnice – 1,20 EUR/kg. ■ Vosek steriliziramo pri 125 °C. ■ Odkupujemo vosek po največ 7,00 EUR/kg. ■ Priznana vzrejališče čebeljih matic Debevec. Sprejemamo naročila.

• Panji so izdelani natančno in kakovostno. • Kakovostna izdelava po ugodni ceni. • Uporabljamo vodoodporne materiale in lepila.

Trgovina in proizvodnja: Vrhnika, Opekarska 16

**WWW.CEBELARNA.COM**

TEL. 02 555 2230 **SPLETNA TRGOVINA**

**S ČEBELARSKO OPREMO**

**NAKLADNI PANJI  
TOČILA IN MIZE  
EMBALAŽA ZA MAZILA  
POKROVI ZA GLAŽE  
STENJI ZA SVEČE**



**OBLEKE  
CEDILA  
NOŽI  
OMELE  
KADILNIKI**



**inž. JOŽE KUNSTELJ, s. p., ZAVRTI 41 — 1234 MENGEŠ,**  
**telefon:** 01 723 70 27, **GSM:** 031 893 276, **e-pošta:** jmkunstelj@amis.net

Izdelujemo: 3-, 4- in 5-satna točila, plastična in INOX. Ponujamo motorje za točila, plastične ventile in posode za med s prostornino 50, 70, 100 litrov. UGODNO!

**MIHA KUNSTELJ, s. p., ZAVRTI 41 — 1234 MENGEŠ,**  
**telefon:** 01 723 80 27, **GSM:** 031 352 797,  
**e-pošta:** jm-kunstelj@amis.net

Izdelujemo: KLOBUKE, KAPE (mreža je odporna proti vročini), ROKAVICE, JOPIČE, KOMBINEZONE ipd.



Wachsverarbeitung | Imkereiartikel  
 Deutsch Haseldorf 75 | 8493 Klösch, Avstrija  
 Telefon & faks: +43 (0) 3475 / 2270  
 info@wachs-hoedl.at | www.wachs-hoedl.at

Delovni čas:  
 Ponedeljek–petek 8.00–12.00, 13.00–18.00  
 Sobota 8.00–12.00

Jezik za sporazumevanje: nemščina.  
 Naše satnice lahko kupite tudi v podjetju  
 Logar trade, d. o. o., iz Šenčurja in  
 Jana posredovanje, zastopanje, Maribor.



Kako nas najdete:

Imejte svoj vosek pod nadzorom!  
Satnice iz lastnega voska so spet aktualne.

- Imate možnost prisostvovati predelavi svojega voska! Obvezna je predhodna telefonska najava!
- Najmanjša količina obdelave je 20 kg surovega voska ali 50 kg starih satov.
- Garantiramo razkuževanje s paro.
- Zelo ugodno razmerje med količino in kakovostjo.
- Po želji izdelujemo satnice vseh debelin in velikosti.
- Predelava voska poteka vse leto.
- Velika izbira pripomočkov za čebelarjenje.



Popust za člane ČZS



**DO KONCA POLETJA 2017**

**PRI ENKRATNEM NAKUPU DESETIH PANJEV VAM PODARIMO PRAŠILČEK**

**www.krze.si**

**TRADICIONALNA IZDELAVA VSEH VRST AŽ PANJEV NAJBOLJŠI SLOVENSKI SMREKOV LES ROGLJIČENI (CINKANI) SPOJI**

**MIZARSTVO KRZE**

Idrijska 10, 1360 Vrhnika  
 041 420 200 01/755-13-17

**PE ČEBELARSKI CENTER  
 MARIBOR**



Streliška 150, Maribor  
 Tel/Fax: 02 / 331 80 10

Delovni čas:  
 od ponedeljka do petka od 8.30 do 17. ure  
 sobota: od 8. do 13. ure.

GSM: 051/348-426  
 e-mail: jana.pp@amis.net  
 www.cebelski-center.si



JANA - Trgovina, posredovanje, zastopanje - Jana Pušnik Pokrivač s.p., Maribor



- Satniki AŽ-lipovi, rogljičeni
- Panji AŽ, LR
- Čebelarška oprema in drobni pribor
- Čebelje pogače



- Točila in posode za med
- Satne osnove AŽ, LR, Kirar



- Steklena in kartonska embalaža za med, propolis, medene pijače in ostale čebelje pridelke
- Darilni program



Naročeno blago vam lahko pošljemo s paketno pošto, pri večji količini pa po želji dostavimo na dom!

**www.cebeler.net**



**PANJ AŽ 10 satni**  
Cena: **99 eur**

**PANJ LR 10 satni**  
Cena: **75 eur**

**PVC POSODA ZA MED 21 l / 30 kg**  
Cena: **4,50 eur**

**PONUDBA VELJA DO RAZPRODAJE ZALOG!**  
Medom d.o.o., Dolnja Bitnja 19 a, 6255 Prem

*Dr. Gosar*

**Eko koncentraciji** Ameriški slamniki, rdeča pesa ... Koncentraciji za mešanje z medom **z odlično prodajno zgodbo.**

**Polnjenje medu** Polnjenje medu v priročni embalaži (pomoč pri deklaraciji in dizajnu).

**Inhalacija iz panja** Različni inhalacijski seti, s katerimi lahko izvajate inhalacijo aerosola iz panja.



info@dr-gosar.si; www.dr-gosar.si; 041674724

**GJ PANJ**

- za prehod iz AŽ v NAKLADNO čebelarjenje ("prednosti enakega satnika"),
- primeren za ZACETNIKE (kompatibilen z LR in DB nakladami, enostavno rokovanje, hranjenje in zdravljenje čebel),
- KVALITETNA IZDELAVA (roglični spoji, kvaliteten smrekov les),
- MOŽNOST DOSTAVE.

**040 464 873**

**www.mojcebelnjak.si**

Mizarstvo *Strgar* d.o.o., Primičeva ulica 10 a, 1291 Skofljica

Panje izdelujemo po načrtih in s sodelovanjem z univ. dipl. inž. Ivanom Jurkovičem.

**DOLINŠEK MARJAN S.P.,**  
IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME,  
MD OPREMA

Osmukalniki, kateri ne plesnijo.



Gladež 27  
1411 Izlake  
mobi: 041 985 313  
tel.: 05 973 05 36 po 15 uri  
e-mail: dolinsek.marjan@gmail.com

Pri nas izdelujemo dve velikosti ometalnikov in sončne topilnike iz nerjave pločevine po ugodnih cenah.



Vzrejamo kakovostne matice kranjske sivke pod nadzorom KIS-a. Matice lahko prevzamete osebno ali pa vam jih pošljemo po pošti.

**Pri nakupu več kot pet matic ni poštnine.**  
**Pri nakupu več kot 10 matic vam priznamo 10-% popust.**

Vaneča 70a, 9201 Puconci  
Tel.: 031 703 603, 031 727 837  
e-pošta: info@kapun.net  
www.kapun.net

**KAPUN**  
ČEBELARSTVO

**IZDELAVA OMETALNIKOV ZA ČEBELE**

Klin d.o.o. Logatec

**Specifikacija**

- material: inoks, nerjaveča pločevina,
- metlice: konjska žima,
- pogon: 2 motorja, brez jermenov,
- napajanje: 12VDC.




Mobilni telefon | E-pošta  
**040-346-436 | cebelarskaoprema@gmail.com**

**Izdelava prevoznih čebelnjakov AŽ- in nakladnih**




**Anton Ciglič s.p.**  
www.cebelnjaki.si  
info@cebelnjaki.si  
Telefon: 031 681 589

Vzreja matic **BUKOVŠEK**  
– od leta 1934 –

Ponujamo vam označene matice kranjske sivke iz odbranih matičarjev ter zrele matičnike. Matice pošiljamo večkrat na teden. Golo Brdo 19, 1215 Medvode.

**Tel.: 01/361 24 28**



*Vse za čebelarje. Tudi v spletni trgovini:*

**www.cebelski-center.eu**

ČEBELARSKI CENTER LENART  
05 917 89 27, 041 474 897  
info@cebelski-center.eu

**LASTNA PROIZVODNJA – VISOKA KAKOVOST**  
Izdelujemo panje iz tehnično sušenega smrekovega lesa.




**JOŽE RAČIČ**  
1945–2016

Minilo je že leto dni, odkar nas je v 71. letu zapustil spoštovani, marljivi in skrbni član Jože Račič. Svojo mladost je Jože preživel v rojstnem kraju Drnovo v trdni devetčlanski kmečki družini, kjer je spoznaval življenje in delo v naravi. Že s 17. leti se je na pobudo strica Krempla začel ukvarjati s čebelarstvom in kmalu postal uspešen čebelar. Svoje praktične izkušnje s čebelami je rad delil z drugimi, tudi s šolarji čebelarskega krožka OŠ Leskovec, kjer je pet let skrbel za čebele v šolskem čebelnjaku. Bil je tudi aktiven član v organih društva. Za svoje prizadevno in uspešno delo je prejel odličji A. J. III. in II. stopnje. Danes je v njegovem čebelnjaku 30 čebeljih družin, za katere lepo skrbi pokojnikova žena z obema sinovoma.

ČD Leskovec



**FRANC KOKOL**  
1942–2017

Čebelarji ČD Cirkulane smo se 4. januarja poslovili od svojega spoštovanega člana čebelarja Franca Kokola. Pokojni Franc je začel čebelariti po upokojitvi, ko si je preuredil svoj mali dom, ki si ga je zgradil sredi vinogradov in sadovnjakov. Čebelaril je ljubiteljsko, predvsem zato, da je zapolnil svoj prosti čas. Čebelaril je v AŽ-panjih, na začetku v enem, največ pa v šestih panjih. Rad je obisko-

val redne mesečne pogovorne sestanke društva in predavanja o čebelarstvu. Zelo je spoštoval domačo haloško naravo, čebele in društvo pa so mu bili v oporo zadnja leta življenja. Od Franca smo se poslovili s praporoma ČD Cirkulane in ZČD Ptuj ter častno stražo članov našega društva. Kot člana društva in dobrega prijatelja ga bomo ohranili v trajnem spominu.

ČD Cirkulane



**FRANC TIČ**  
1938–2017

Rojen je bil v Moravčah, izšolal se je za kmetijskega tehnik, kot strokovnjak za sadjarstvo je več let vodil sadno drevesnico v Kamniku in v sodelovanju s pokojno Ivan-ko Polanec pripravil vrsto kmetijskih radijskih oddaj s področja sadjarstva. Začetek njegovega čebelarjenja sega v njegova zrela leta, čebelji roj ga je preprosto obiskal in čebele ga za tem niso več zapustile. Na začetku se je včlanil v ČD Domžale, v letu 1986 pa najprej v čebelarstvo družino in za tem v društvo Mengeš, kjer je za svoje delo prejel odlikovanje A. J. III. stopnje. S svojim znanjem in delovanjem je pomembno prispeval k sobivanju med modernim sadjarstvom in čebelarstvom, družinsko čebelarstvo tradicijo pa naprej ohranja sin Marko. Čebelarji ČD Mengeš bomo prijatelja Franca ohranili v lepem spominu.

ČD Mengeš



**ZOFIJA JANKO**  
1922–2017

Zofija je otroštvo preživljala v Drašči vasi pri Zagradcu. Po vojni sta z možem zgradila hišo in ustvarila družino v Grosupljem. Navdušeno je začela čebelariti in bila skoraj 60 let članica našega čebelarskega društva. Čebele je doma in na drugih lokacijah na Dolnjem oskrbovala z velikim zanosom in ljubeznijo. Zofija je šest let delala kot tajnica čebelarskega društva. Za dobro in zvesto delo je prejela zlato odličje Franca Košaka ter odličja A. J. III., II. in I. stopnje. Tudi žebliček na praporu nas bo spominjal na njen prispevek k društvu.

ČD Grosuplje



**FRANC SENČAR**  
1938–2016

Franc Senčar iz Križevca pri Ljutomeru je bil po poklicu mizarški mojster. Čebelariti je začel leta 1972 s šestimi družinami, za kar ga je navdušil tedanji šolski nadzornik in čebelar Janko Belec. Leta 1980 je imel že več kot 200 družin. Izdeloval je panje za potrebe Prlekije, Prekmurja, Štajerske in izven Slovenije. S tem je veliko prispeval k ra-

zvoju čebelarstva, saj je takrat tovrstne opreme primanjkovalo. Bil je tudi mentor krožka na OŠ Križevci, kjer so se vzgajali številni poznejši čebelarji. Kot član UO-ja je v našem društvu deloval kar 12 let. Zaradi težke bolezni je moral v zadnjem času opustiti čebelarjenje, a v duši je ostal ljubitelj čebelic do zadnjega diha. Za svoje delo je prejel odličji A. J. III. in II. stopnje.

ČD Križevci pri Ljutomeru



**DRAGO KERBEV**  
1947–2016

V ČD Ravne na Koroškem smo se novembra 2016 z vsemi častmi, a mnogo prerano poslovili od prijatelja in gonilne sile našega društva Draga Kerbeva. Član je postal leta 1983. Čeprav je živel v mestu, se je vedno rad vračal na Brdinje, kjer je skrbel za svoje čebelice v nakladnih panjih. Bil je napreden in skrben čebelar. Drago je bil vseskozi aktiven v upravnem odboru društva, 31 let je bil tajnik, tudi predsednik ČZ Koroške. Kot član organizacijskega odbora je bil zaslužen za izvedbo 80- in 100-letnice društva, ki smo jo praznovali leta 2014. Znanje je z veseljem prenašal na mlajše čebelarje. Za prispevek k slovenskemu čebelarstvu je leta 1989 prejel odličje A. J. III. stopnje, leta 1995 pa II. stopnje.

ČD Ravne na Koroškem





**JOŽE GRIL**  
1932–2017

V januarju 2017 smo se poslovili od svojega člana Jožeta Grila. Čebelariti je začel leta 1960 s prevzemom kmetije, kjer je čebelaril že njegov stari oče. Čutil je željo in potrebo po dodatnem znanju, zato se je udeleževal predavanj tudi v Celju. Usposobil se je za čebelarskega preglednika, opazovalca medenja in vzrejevalca matic. Leta 1987 je prejel odličje A. J. III. stopnje. Bil je vzoren čebelar, kakršen nam bo ostal v hvaležnem spominu.

ČD Mlinšek Velenje

nas je zapustil naš najstarejši član. Čebelariti je začel daljnega leta 1973. Ob hiši si je postavil čebelnjak in čebelaril v AŽ-panjih. Bil je vesten čebelar, za kar je prejel odličje A. J. III. stopnje. Rad je pristopil k mlajšim čebelarjem in jih podučil o svojih izkušnjah pri čebelarjenju. Njegovim čebelicam ne bo nič hudega, saj je pripravil tudi svojega naslednika, vnuka, ki ga bo nasledil v čebelarjenju. Čebelarji se mu za njegov prispevek zahvaljujemo in ga bomo ohranili v lepem spominu.

ČD Kotlje



**JOŽE ŠTEFANČIČ**  
1936–2017

Na začetku marca 2017 smo se poslovili od dolgoletnega dobrega prijatelja in čebelarja Jožeta Štefančiča iz Ročevnice pri Trziču. Rodil se je na Vrhu pri Fari v številni družini. Izšolal se je za pleskarja. Od leta 1963 pa je živel v Ročevnici, kjer si je ustvaril dom in družino. Čebelariti je začel leta 2003 in bil zelo

dejaven v ČD-ju od leta 2011 tudi kot predsednik častnega razsodišča. Za svoje izredno predano delo v društvu je prejel odličje A. J. III. stopnje. Spoštovanega prijatelja in skrbnega čebelarja bomo ohranili v lepem spominu.

ČD Britof Predoslje



**CIRIL VRBANČIČ**  
1940–2017

Februarja letos, ob koncu zime, nas je zapustil naš član Ciril Vrbancič. Svojo življenjsko pot je začel v Cerkevniku v Slovenskih goricah. Zaposlen je bil kot reševalec na reševalni postaji v Zdravstvenem domu dr. Adolfa Drolca v Mariboru. Še med delovno dobo je začel čebelariti, društvu pa se je priključil leta 2007. Svoje čebelice je naselil na Pohorju, kjer sta z ženo uživala v poletnih dneh. Čebelaril je z največ 12 družinami. Ciril, pogrešali te bomo.

ČD Peter Močnik

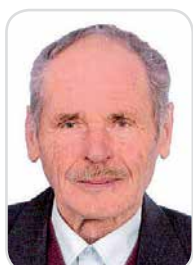
Studenci Pekre



**BOGOMIR ERHATIC**  
1931–2017

Poslovili smo se od prijatelja in čebelarja Bogomirja Erhatica. Življenjsko pot je začel 15. 6. 1931. Začel je čebelariti leta 1952 in se še istega leta včlanil v Čebelarsko društvo Slovenska Bistrica. Na vrtu si je izdelal čebelnjak. Višek njegovega čebelarjenja je bilo skrbeti za 21 čebeljih družin. Ni bil velik čebelar po številu panjev, ampak po značaju. V čebelarstvu in v čebelarskem društvu ni iskal materialnih koristi, ampak je svoj odnos gradil na spoštovanju in tovarištvu. Prejel je vrsto priznanj, med njimi tudi odličje Antona Janše II. stopnje leta 2009 v Mariboru. Kljub letom in boleznim je vedno rad razpravljaval o čebelicah. Bil je velika, delovna, poštena, ustvarjalna, v napredek usmerjena osebnost.

ČD Slovenska Bistrica



**JANEZ KRIVONOG**  
1934–2017

Januarja nas je nepričakovano presenetila vest, da

## Sušilniki SUŠA

Za sušenje cvetnega prahu in taljenje kristaliziranega medu, sušiti je mogoče tudi sadje, zelenjavo, zelišča, gobe itd.



**Blaž Okorn, s. p.**  
Sp. Sorica 1a  
4228 Železniki  
tel.: 04/519 80 30 ali  
031/542 517  
e-pošta:  
blaz.okorn@siol.net  
www.susilnicesadja.si

Sušilniki spadajo med subvencionirano čebelarsko opremo.



**DRAGO OSRAJNIK**  
1952–2016

Jeseni nas je zapustil čebelar Drago Osrajnik - Cigajner. Čebelariti je začel leta 2005 s 5 družinami, na Orlici pri Vuhredu. Član društva je postal leta 2008. S tantom Karlijem sta postavila nov čebelnjak. Število družin je povečeval z naravnimi roji, ki so se usedli v sadovnjaku starih debelih dreves. Roje je podaril tudi mladim čebelarjem. Zasadil je mnogo sadnih dreves, ki so še izboljšala že tako dobro gozdno pašo. Udeleževal se je predavanj in društvenih srečanj. Čebelarstvo znanje in izkušnje je prenašal na svoje domače, ki bodo sedaj pazili na čebelice. Prijatelji ga bomo

ohranili v lepem spominu.  
ČD Radlje ob Dravi



**MILAN GOLEŽ**  
3. 3. 1961–3. 12. 2016

Dragi Milan, res je, kar so nas učili že stari ljudje, da je človeško življenje kot tanka nitka, za katero nikoli ne vemo, kdaj se bo pretrgala. Slovo je težko in boleče, a nikoli ne bomo pozabili tvoje prijaznosti, tvojega življenjskega optimizma in dobre volje. Bil si ljubitelj narave, zato si tudi začel čebelariti. Dragi Milan, Tvoje drobne prijateljice so poletele iz panjev, obkrožile čebelnjak in tvoj domek – tebi v pozdrav in poslednje slovo. Pogrešale bodo tvoje obiske ter skrb za njihovo zdravje in dobro počutje.

ČD Šmarje pri Jelšah



**JANKO BLATNIK**  
1936–2017

Ob vesti, da nas je januarja 2017 zapustil čebelar Janko Blatnik, ki smo ga poznali in nam je bil blizu, se zdrznemo in v trenutku se zavemo človeške krhkosti in minljivosti. Janko se je včlanil v ČD Jesenice leta 1982. Čebelaril je v Javorniškem Rovtu s 36 AŽ-panji. Zavzeto in s srcem je delil znanje tudi med druge. Aktivno je sodeloval tudi pri delovanju društva. Več mandatov je bil v UO-ju društva, zadnja dva mandata pa je deloval kot predsednik NO-ja. Za svoje delo je bil tudi nagrajen z odličjema A. J. III. in II. stopnje. Janko, močno te pogrešamo. Ohranili te bomo v najlepšem spominu.

ČD Jesenice



**RUDOLF ADLEŠIČ**  
2. 2. 1936–5. 4. 2017

Aprila 2017 smo se poslovili od svojega člana Rudolfa Adlešiča. Čeprav mu je bilo čebelarstvo pisano na kožo že v rani mladosti, je čebelariti začel leta 1980, ko se je odpravil v zasluženi pokoj. Predano je čebelaril s tridesetimi družinami vse do leta 2016, dokler mu ni čebelnjak pogorel. Rad je bil med čebelarji, udeleževal se je čebelarskih usposabljanj in delovnih akcij. Svoje čebelarsko znanje in veščine je prenesel na hčerko Tatjano, ki bo čebelarila namesto njega. Ohranili ga bomo v lepem in trajnem spominu.

Dušan Milinkovič,  
ČD Črnomelj

## V spomin Martinu Vodopivcu (1939–2015) ob 2. obletnici smrti



Minilo je že dve leti, odkar je v prvih jesenskih dneh 2015 prenehalo biti srce spoštovanega, marljivega in skrbnega člana Čebelarskega društva Leskovca g. Martina Vodopivca. Rodil se je pred 76 leti v skrbni kmečki družini v Gorenji vasi pri Leskovcu, ki je štela 11 članov.

Le dve leti je bil star Martin, ko je bil tudi on, med nemško okupacijo naših krajev, skupaj z družino izseljen v nemško taborišče. Po vrnitvi iz izgnanstva

čez štiri leta so bili zelo težki časi za preživetje. Družina je našla zapuščen in uničen dom ter zaraščena kmetijska zemljišča.

Martin je, kot ljubitelj narave, spoznaval čebele že v rani mladosti ob svojem očetu, ki je takrat čebelaril v tehnološko nezahtevnih »kranjičih«. Prvi panj in prvo čebeljo družino mu je leta 1954 podarila naša znana čebelarka g. Slava Račič. Iz leta v leto je uspešno povečeval število čebeljih družin in čebelnjakov.

Včlanil se je v Čebelarsko društvo Leskovca in se leta 1978 zaposlil v družbi Medex Ljubljana ter pridobil naziv poklicnega čebelarja. V tem času je že gospodaril z 250 panji čebel in bil eden največjih čebelarjev v Posavju. Bil je cenjen in priznan čebelar, ki je rad delil svoje izkušnje z drugimi čebelarji. Mno-

gim začetnikom je z veseljem pomagal pri spoznavanju umetnosti čebelarjenja. Bil je pobudnik ustanavljanja čebelarskih krožkov na osnovnih šolah ter zato tudi mentor na domači osnovni šoli v Leskovcu. Bil je aktiven tudi kot predsednik ČD Leskovec kakor tudi pri ustanavljanju Čebelarske zveze Krško.

Tudi po upokojitvi je še čebelaril s 150 panji s pomočjo svoje žene Fanike in vnukov, ki lepo skrbijo za čebele še naprej. Za svoje uspehe pri čebelarjenju je prejel več nagrad. Že leta 1988 zlato medaljo za izjemen prispevek k razvoju čebelarstva na območju Jugoslavije; v Sloveniji pa odličja A. J. III., II. in I. stopnje ter zlato plaketu Petra Pavla Glavarja in razne diplome in častna članstva. Naj mu bo miren počitek v domači zemlji.

ČD Leskovec

# ČEBELARSTVO RIHAR - KOCJAN

Robert Kocjan s. p.

Gabrje 42, 1356 Dobrova

Tel.: 01 36 41 106, faks: 01 36 41 307

GSM: 031 351 964

e-pošta: [robineli@siol.net](mailto:robineli@siol.net)

[WWW.RIHAR-KOCJAN.SI](http://WWW.RIHAR-KOCJAN.SI)



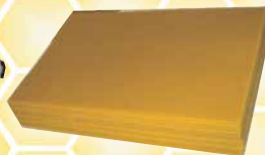
## IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME TRGOVINA - ČEBELARSTVO



IZOLACIJSKA PENA



PVC POSODE



SATNICE



MATIČNA REŠETKA



SATNIKI



OJAČANA RAZSTOJŠČA



PITALNIK 5l S CEVKO



PLASTIČNA OBEŠALA



TESTNE MREŽE



VSE ZA OBNOVO PANJEV

Delovni čas: od pon. do čet.: 9.00-12.00 in 15.00-17.00, pet.: 9.00-15.00

ZMERNE CENE - TRADICIJA - KAKOVOST - IZKUŠNJE, PRIDOBLENE V LASTNEM ČEBELARSTVU

Naročeno blago vam lahko odpošljemo s paketno pošto.

ČEBELARJEM Z VELJAVNO ČLANSKO IZKAZNICO PRIZNAMO  
4% POPUST PRI  
GOTOVINSKEM NAKUPU NAD 100 EUR V NAŠI PRODAJALNI.

**BH**  
Belokranjski  
**HRAM**

LYSON

**Akcija**

Za člane ČZS nudimo 7% popust pri nakupu čebelarke opreme v vrednosti nad 50 EUR. Pri nakupu sladkorja v količini večji od 200 kg pa prejmete 11% popust na vso opremo Lyson.



Točilo 6 kaset kombinirano za AŽ in LR, avtomatsko samoobračalno  
cena: **1.620,16 €**



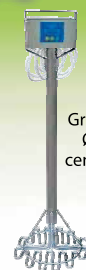
Točilo 4 satno univerzalni koš, motorni pogon  
cena: **547,00 €**



Zaščitni kombinezon več vrst  
že za **32,00 €**



Inox sončni topilnik - mali  
cena: **184,46 €**



Grelec za med Ø 250 mm  
cena: **409,00 €**



Komora za dekrystalizacijo medu  
cena: **1.100 €**



**-15%**  
Panj american langstroth barvan  
cena: **63,32 €**



**-15%**  
Trietažni panj AŽ 10 satni standard s kontrolno varoe,  
cena: **152,15 €**



**-10%**  
Panj AŽ 10 satni standard s kontrolno varoe  
cena: **103,50 €**



Pogače in BIO sladkor za krmljenje čebel - ugodno

\*vse cene vsebujejo DDV

Ostalo čebelarstvo opremo si lahko ogledate na naši spletni strani: [www.belokranjski-hram.si](http://www.belokranjski-hram.si)

Belokranjski hram d.o.o., Ulica Staneta Rozmana 16, 8340 Črnomelj, M: +386 40 745 750, +386 40 748 588, +386 31 695 485

Delovni čas trgovina Črnomelj: pon-pet 09:00-13:00 in 16:00-19:00, sob 08:00-12:00

Ulica Nikola Tesla 19, 1230 Domžale, M: +386 40 269 870

Delovni čas trgovina Domžale: pon: 9-16, tor: 9-16, sre: 9-17, čet: 9-16, pet: 9-16, sob: 8-12

[www.belokranjski-hram.si](http://www.belokranjski-hram.si), facebook-belokranjski hram, E: [info.belokranjski-hram@t-2.si](mailto:info.belokranjski-hram@t-2.si)



# EVROPSKO PRIZNANJE KAKOVOSTI

VČLANITE SE V  
KLUB NAJBOLJŠIH!



Vključite se v evropske sheme kakovosti in dokažite kupcem, da delate dobro, da je vaš med višje kakovosti in z znanim poreklom. Pokličite na 01/729 61 29 Natašo Lilek ali pišite na [natasa.lilek@czs.si](mailto:natasa.lilek@czs.si).

Vsebinska tega promocijskega oglasa predstavlja le stališča avtorja in je v njegovi izključni odgovornosti. Evropska komisija ne prevzema nobene odgovornosti za uporabo informacij, ki jih vsebuje to gradivo.